

Անժել Բյուրբյան, Լիլիթ Տեր-Գրիգորյան

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Վաճառքի ենթակա չէ:

Ա. Ն. Քյուրբջյան, Լ. Ա. Տեր-Գրիգորյան

ԱՅԲԻԵՆԱՐԱՆ

Նկարիչ՝
Սուսաննա Այվազյան

Երևան 2020

ՀՏԴ 373.167.1:809.198 1(075)
ԳՄԴ 81.23 Կ72
Ք 709

**Հաստատված է
ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից**

Քյուրքյան Ա.Ն., Տեր-Գրիգորյան Լ.Ա.

Ք 709 Այբբենարան/Նկ.՝ Ա. Այվազյան.-Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2010.-128էջ:

ՀՏԴ 373.167.1:809.198 1(075)
ԳՄԴ 81.23 Կ72

ISBN 978-9939-52-218-0

© Ա. Քյուրքյան, Լ. Տեր-Գրիգորյան
© «Էդիթ Պրինտ»

ՄԵԾԵՐԸ ԱՅՍ «ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ»

Դարերի պատմություն ունեցող հայ դպրոցն ունի նաև այբբենարաններ ստեղծելու հարուստ ավանդույթներ, ուստի դժվար է այդ բնագավառում նոր խոսք ասել:

Սակայն ահա հրապարակի վրա է Ա. Բյուրքչյանի և Լ. Տեր-Գրիգորյանի «Այբբենարանը», մի դասագիրք, որը կնպաստի ազնիվ ու հայրենանվեր զգացումներ սերմանելու երեխայի հոգում և կերտելու հայրենիքին նվիրված հայորդիներ:

Նման հաջողված «Այբբենարանը» ազգապահպան նշանակություն ունի:

*Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա
25. V. 1995 թ.*

Ես ծանոթացա Լ. Տեր-Գրիգորյանի և Ա. Բյուրքչյանի կողմից կազմված «Այբբենարանին»: Իմ տպավորությունը շատ դրական է:

Պետք է ասեմ, որ երիտասարդ իմ տարիներից ես հետաքրքրվել եմ այբբենարանների կազմման հարցով: Բայց այժմ զգում եմ, որ կան փորձեր հինը մի կողմ դնելու և ինչ-որ «հեղափոխական» նորույթներ մտցնելու:

Այս հարցը ունի մեծ պետական նշանակություն և թեթևամիտ էքսպերիմենտները շատ վտանգավոր են: Այս գործին պետք է շատ լուրջ մոտենալ:

*Ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյան
19. V. 1995 թ.*

Ուշադրությամբ կարդացի Ա. Բյուրքչյանի և Լ. Տեր-Գրիգորյանի կազմած «Այբբենարանը»: Ընդհանուր տպավորությունս դրական է:

Իմ գիտեցածով՝ այս «Այբբենարանը» նորություն է: Տառերի ուսուցման դժվարին գործընթացը վարվում է կենդանի պատկերներով և համապատասխան նկարազարդումներով: Սա հեշտացնում է ուսուցումը, երեխաների համար ուսուցվող նյութը դարձնում է հրապուրիչ և ավելի արագ ըմբռնելի: Գործին օգնում է կենդանիների անձնավորումը, փոքրիկ հերոսների մշտական ներկայությունը գրքում, նրանց էջ առ էջ «մեծանալը» առաջին դասարանցիների հետ միասին:

Գրքում թե՛ կենդանիների, թե՛ փոքրիկ հերոսների միջոցով դիտարկելով, թարմ պատկերավորությամբ նրբորեն անց են կացվում մարդասիրության, գթասրտության, մեծերին, ծնողներին հարգելու, բարեկիրթ լինելու միտումները:

Անհրաժեշտ ղեղաչափերով տեղ է տրված նաև հայրենասիրությանը, հայրենի հողը, մշակույթը, լեզուն սիրելու ու պահպանելու զգացումներին: Նկատելի և խրախուսելի են դասագրքին ազգային դեմք հաղորդելու հեղինակների ջանքերը:

Իմ կարծիքով՝ սույն «Այբբենարանը» արժանի է հրապարակ գալու և դրվելու առաջին դասարանցու սեղանին:

*Սիլվա Կապուտիկյան
18. II. 94 թ. Երևան*

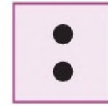

_____ :

_____ :

_____ :

_____ :

_____ :

_____ :

1

2

3

4

5

_____

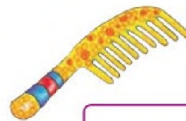

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____ :

_____ :

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

 _____

A collection of fruit illustrations with empty labels for identification:

- Tomato
- Pear
- Apple
- Plum
- Cherry
- Grapes
- Apple
- Orange
- Yellow Pear

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

□ □ □

□ □ □ □ □

□ □ □ □ □

□ □ □ □ □

□ □ □

□ □ □

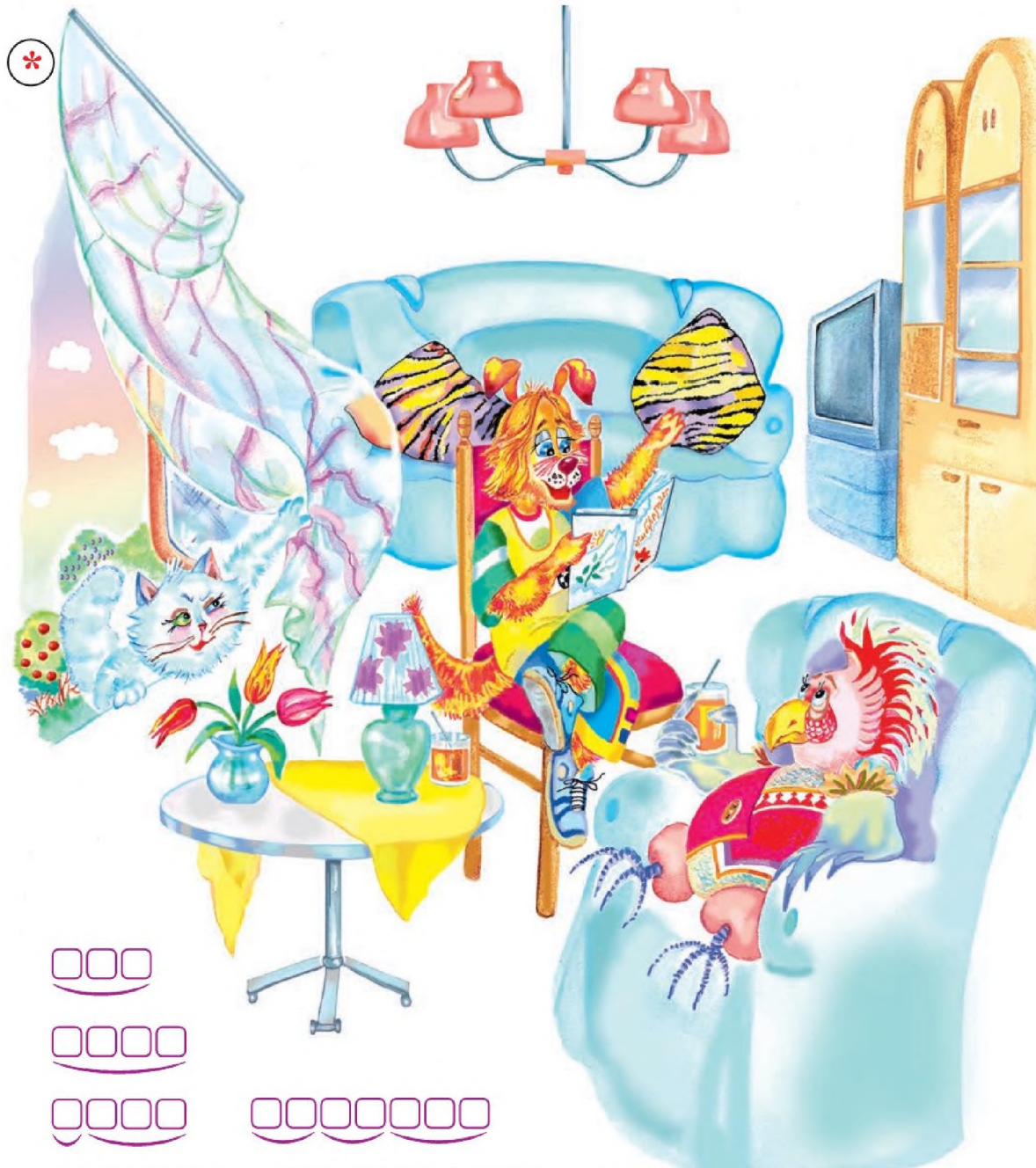
□ □ □

□ □ □ □ □ □ □

□ □ □ □ □ □ □ □ □

□□

□□□

□□□□

□□□□□□

□□□□□

□□□□□□□

□□□□□□□

□□□□□□

□□□□□□□□

□□□□□□□□□□

1

_____

5

2

_____

6

□ □ □ □

_____

3

_____

7

4

_____

_____

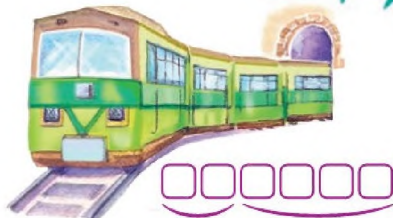
8

_____ : _____ :
 _____ : _____ :

_____ :
 _____ :
 _____ :

_____ :
 _____ :
 _____ :
 _____ :

_____ :

_____ :

_____

_____

_____

□ □ □ □ □

_____

_____

□ □ □ □ □ □ □

_____

□ □ □ □ □ □ □

_____ :

_____

_____

_____

□□□□□□

_____ :

_____ :

_____

_____

_____

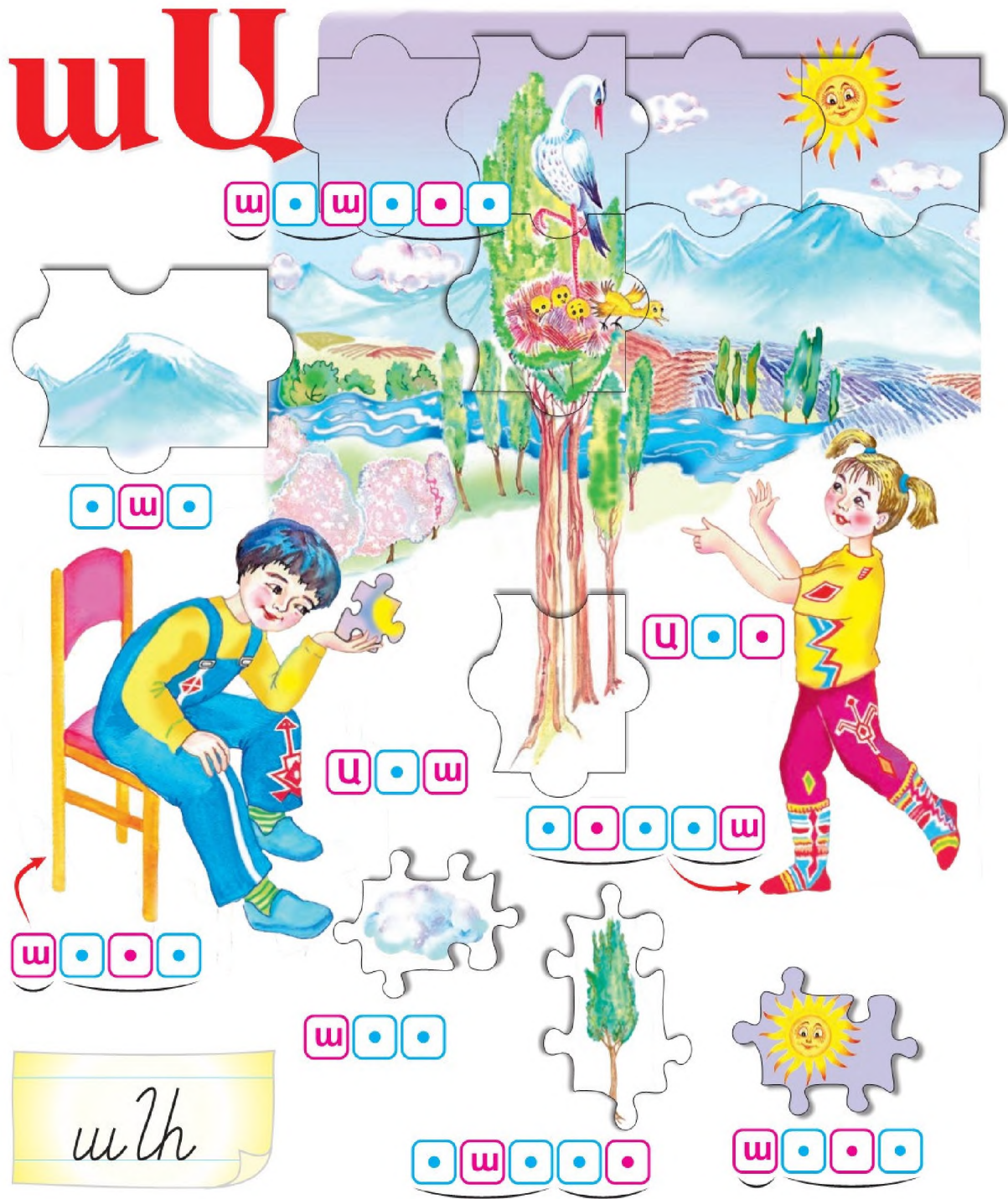

_____

_____ :

u U

u u

nl nl

nl

nl

nl nl

hh

h h

h

h

h

wh

h

nh

h h

աԱ ուՌԻ իԻ

ի օ օ օ ա օ օ օ

օ ա օ օ օ

օ ա օ օ օ օ

ա օ օ օ ի օ

օ օ օ ի օ

ա օ օ օ ի

օ օ օ ա օ

օ օ օ օ օ ա օ

uU

u n l o o

Un'lu, , un'lu:

_____ :
_____, _____, _____ :

U n l u w o

u w o o o

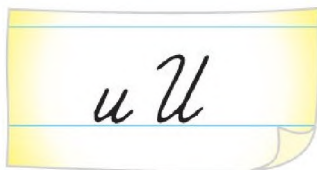

 o o o w u

u w o

w o o o u

wu nu hu
uw unl uh

ր

ս ա ր

ր • • • •

• • • •

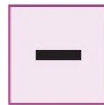
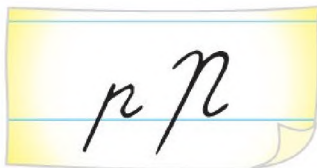
ու
սու — ր
սա

սա   ուր   Արա
սար   սուր   Արու

 – Արա , սաա   ուրուր:

սուր

 – Արո ւ, սաա

ար   ուր   իր
րա   ուլ   թի

տՏ

տ ու

տ ա

տւր   արի   Արա
տւտ   տարի   Արարատ

տաւ

– Տարտ, տուր:

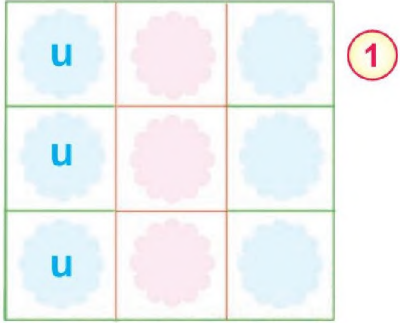
- Ուրուր, ո՛ւր:
- Սար:
- Ասատուր, ո՛ւր:
- :
- Արարատ, ո՛ւր:
- Արտ:
- Արարատ, արի:

տՏ

Տ

ատ   ուտ   իտ
տա   տու   տի

նն

Ա Ն Ի

Ա • • ա Ն

ն ն

ն ա •

ն ու •

տուն Անի
անուն Աննա

սա նա սար

Սանասար

Սուսան – Սասուն

Սասնա սար
Արարատ սար

Սանասար, ասա՛ր Սասնա սար:
Արարա՛տ, ասա՛ր Արարատ սար:

սիրուն Սիրան
Սիրուն Տիրան

սիրուն

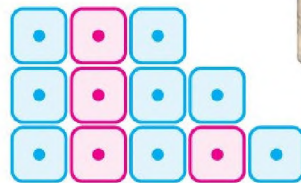
1

սա ն
տուր ն
տուր ա

- Սուսան, տուն արի:
- Աննան սիրուն
- ունի:
- Աննա, Սուսանին սիրուն տուր :

ԿԿ

Կ ա ռ ա ս

Կ օ օ ի Կ

տունկ
տունկ

կատու
կատար

տան
սիրուն

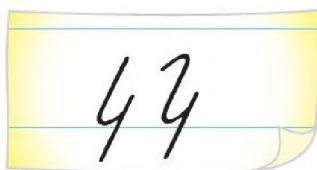
կատու

կար
կարկուտ

Աննան սիրուն կատու ունի, իսկ կատուն՝ սիրունիկ :

Սուսի՛կ, Սուսի՛կ, Սուսանի՛կ,
Տատիկի սիրուն :

տատ
տատրակ

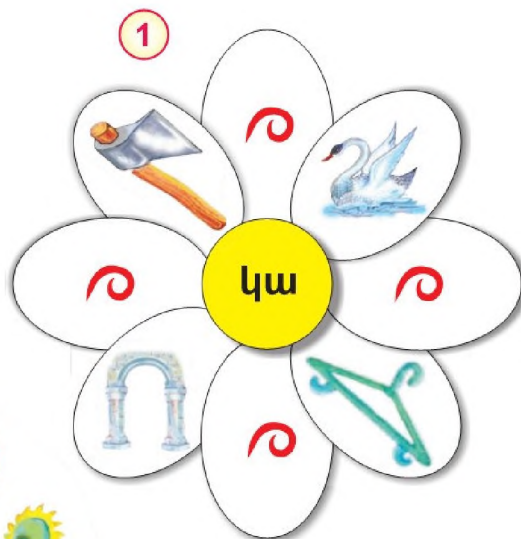
կուտ
կարկուտ

կարակ

Տատրակ

- Տատի՛կ, տատրա՛կ, տատրա՛նկ:
- Արտա՛կ, կո՛ւտ տուր սիրունիկ տատրակի՛ն:
- Արի՛, արի՛, սիրո՛ւն տատրակ:

2

կա

տիկ

րաս

նիկ

3

պո

կ ա ռ ա պ

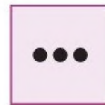
պ ա տ

պապ
պապիկ

Պապ
Պապին

ապակի
կիրակի

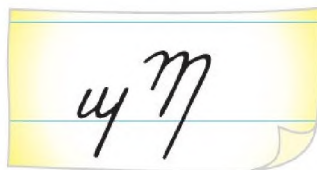
պ ա օ պ ա օ պ կ

կարապ

- Անի, ն պիտի տա սպիտակ կարապին:
- Իսկ Արան Կարապիսին պիտի տա՞:
- ...

պա պիկ
նիր
րան
կաս

կապիկ
պուրակ

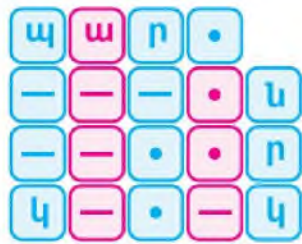
Նապաստակ

սիրուն — կապիկ
պուրակ
Նապաստակ

Արան ու Անին

– Արա՛, կատուն ու
 կուտի՞:

– Արի՛ս, կատուն...
Նապաստակին ու
տուր, իսկ Անին կապիկին
 ու պանիր պիտի տա:

մ

մ • մ

կ ա մ ա ռ

միս
ամիս

մուր
ամուր

մատ
արմատ

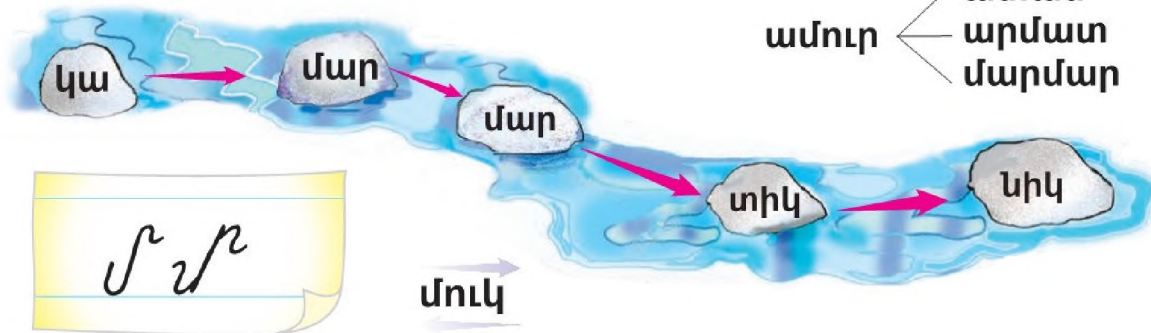

Միս ու Մասիս
Արարատ

Մանիկ
Մանուկ

Մինաս
Մանաս

Արամ
Արման

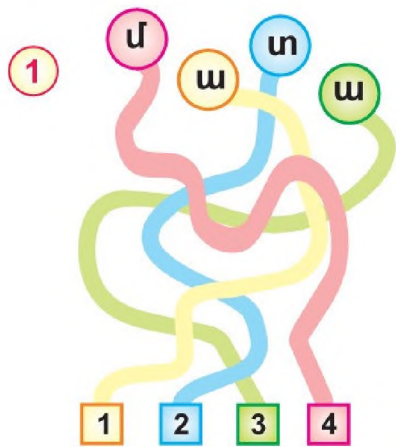
մարտ
մարտիկ

մատ
մատիտ

Մարտ ամիս
արի Մարտիկ

Ռ՛ւմ պիտի տա

Արան ունի մի սիրուն տուն,
Արուան ունի տիկնիկ սիրուն,
Անին՝ կարմիր մի ,
Մարին՝ պուտ-պուտ նապաստակ:
Արան իր տունն ռ՛ւմ պիտի տա:

շ Շ

2 ու ն

նուշ
անուշ

շուն
աշուն

□ □ □ □ □

շապիկ
մաշիկ

շուշան
ճուշան

մանուշակ
Մանուշակ

Անին ու Մարին

Անին տիկնիկ ունի, իսկ Մարին՝ :

- Մարի՛, տիկնիկիս մի սիրուն մուշտանկ կարիր:
- Անի՛, արի...

Շարունակի՛ր.

շ Շ

շուն

շուշան աշուն

նուշ
Նուշիկ

ուշ աշուն
աշնան շուկա

Պատճի՛ր.

անուշ
Անուշիկ

Աշուն տատիկ

Անուշ նուշ տամ Անուշին,
Սարի շուշան՝ Շուշիկին,
Շարան-շարան մասուր տամ
Իմ անուշիկ Սիրուշին:

սիրուն
անուշ
ամուր

Անո՛ւշ, նո՛ւշ անուշ արա:

Լ

Լ ու ս ա կ ի ռ

ու
ուիկ

ալ
լալ

ի
ու
ալու
սա

լիկ

1

լուր
լար

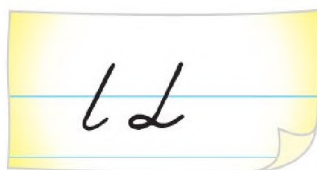
լու → սա → մուտ
կիր

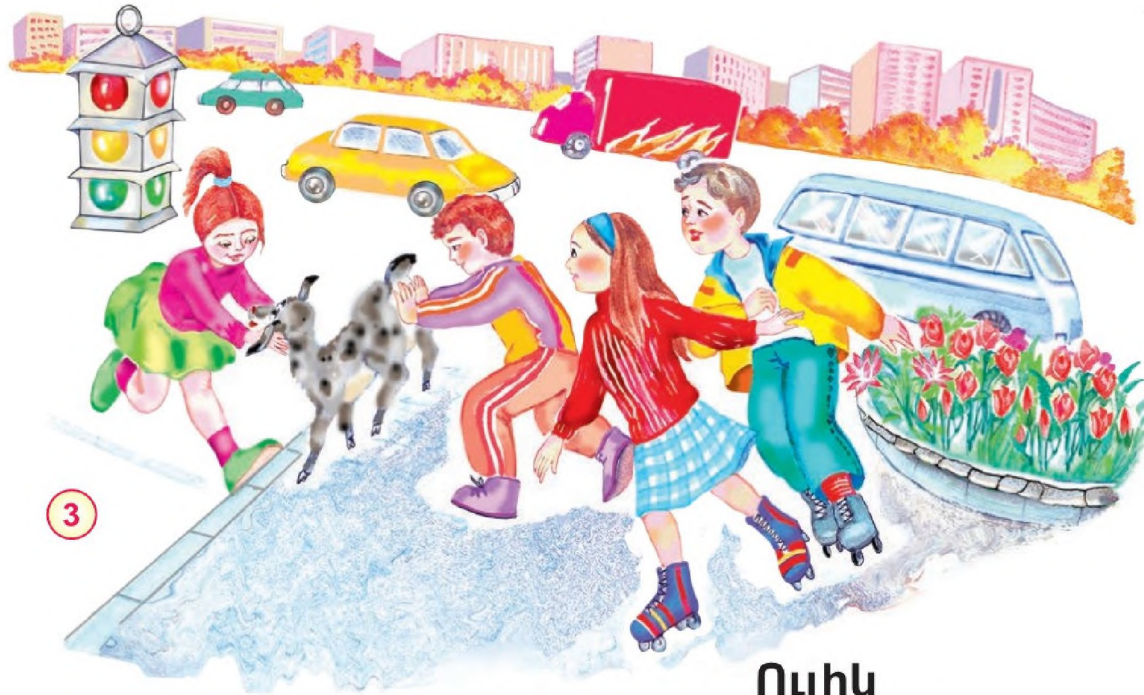
ամա
լամա

կարմիր

լուսին
Լուսին

3

Ուլիկ

4

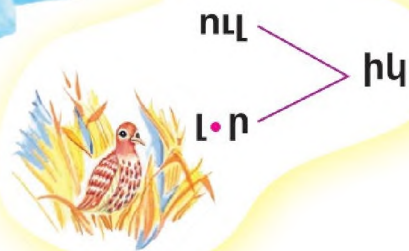

Սարի ուսիցն՝
Սիրուն լուսիցն,
Սիրուն լուսիցն՝
Սարի ուսիցն:

Լալան ունի մի ուլիկ,
Մի ուլիկ շատ սիրունիկ:
– Ուլիկ, ուլիկ իմ սիրուն,
Ճո՛ւտ արա, շո՛ւտ, արի տո՛ւն:

ուլիկ
Լալա

Ասպիտ.

Է(ե)Է

Է Էմին
ԷԼ Էմիլ
Էի Էմմա

Է Կ Ր Ա Ն
Ն Ե Մ

Սա է՛ է, իսկ սա՛ :

Սա է, իսկ սա՛ :

Սա է, իսկ սա՛ :

Սա է, իսկ սա՛ :

Սա է, իսկ սա՛ :

Է(ե)Է

Արմեն
Կարեն

Արմինե
Կարինե

մեկ
շեկ

մերկ
սերկ

պար *շարքել*
նեղել

Լալկան Սերինեն

Ճատ լալկան է մեր Սերինեն:

Նա միշտ լալիս է ու ասում.

- Սա իմ տիկնիկն է:
- Սա իմ շնիկն է:
- Սա իմ մատիտն է:
- Սա իմ ն է:
- Իմն է, իմն է, իմն է:

Ու Սերինեն միշտ մենակ է մնում:

օ(ո)օ

օ ո օ օ օ օ

օր
օրինակ

Օրի
Օջական

Օրին

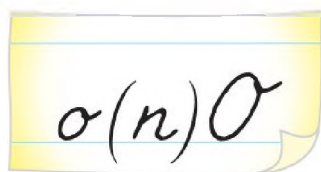
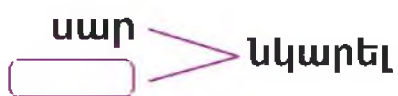
Օրին աշակերտ է:

Օնիկ պապիկն ամեն օր նրան տանում է

Օրին շատ է սիրում նկարել: Նա իր տետրում նկարել է

- Օսան տատիկ, տեն:
- Ապրեն, Օրի, շատ սիրուն է:

Պատճի՛ր.

Սոս	լոլիկ	օրոր
Սոսի	լորիկ	օրորել

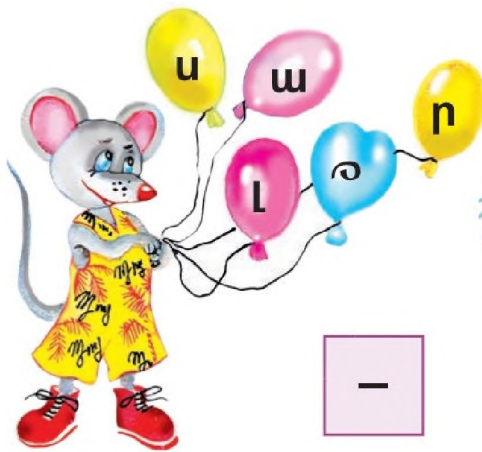
Օրոր

Լալան Անիի տիկնիկն է:
Նա շատ լալկան է:

Անին օրորում է իր սիրու-
նիկ տիկնիկին.

– Օրոր, օրոր, իմ Լալիկ,
Նանիկ արա, անուշիկ...

Ու Անիի օրորի տակ Լա-
լան նանիկ է անում:

ըԸ

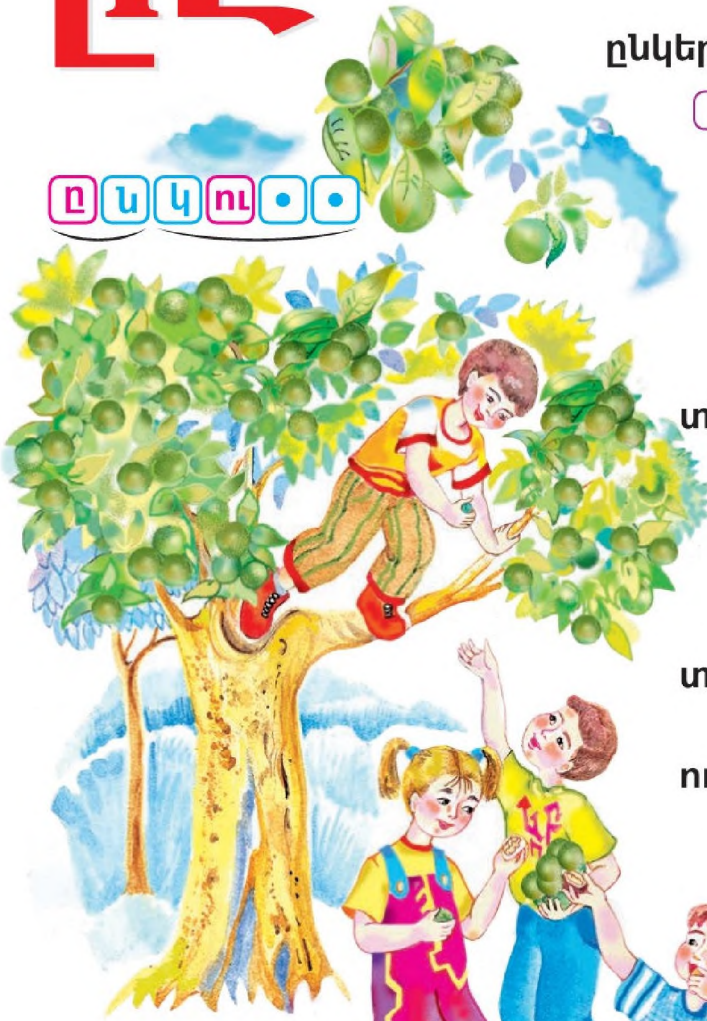
ընկեր
ընկերասեր

ընտիր
ընտրել

ընկերասեր

ը ն կ ու օ օ

Ընկերները

Նարեկը Անիի ու Աշոտի ընկերն է:
Մի օր ...

Պատճի՛ր.

- Նարեկ, էլի՛ նե-տիր,- ասում էր Աշոտը:
Իսկ Նարինեն ու Անին ուտում էին ու ասում.
- Շատ ընտիր է:

ը ը

պսակ
պր-սակ

մկնիկ
մրկ-նիկ

սակր
սա-նրր

Մարիի տոնը

Կիրակի օրը լրանում է Մարիի ինը տարին: Տոնական ը պատրաստ է:

Մարին շարում է տասը կարմիր մոմ:

Աշտող շուշան է տալիս Մարիին, Անին ու Արան՝ մի նրկար, իսկ Սոնան՝ տիկնիկ:

Շեկոն, Տոտոն ու Պեպենը...

մոմ

շիշ

հՀ

համ
հում

հատիկ
հատակ

պահապան
պահարան

հ ա ս մ հ կ

Հասմիկի շնիկը

Հասմիկը լալիս է պուրակում կորել է իր սիրելի շնիկը:

Նա տան պահապանն էր: Շնիկը շատ էր սիրում Հասմիկին: Հասմիկը ամեն օր կերակրում ու սանրում էր նրան:

Հիմա ո՞ր է կորել շնիկը ...

*Ընկրի՞ր ու
շարունակի՞ր.*

հ հ

հասկ
հասակ

հասնել
հասուն

սահել
սահնակ

*հրանք
միհրան
հեքմիհե*

Հասկը

Հասկը արտում
Հասել է,
Հրանուշը
Տեսել է:
Տուն է հասել
Ու ասել.
– Հասմի՛կ, Հուրի՛կ,
Հասկն հասել է
Հուշիկ-հուշիկ,
Պսակ կապել
Հատիկ-հատիկ:

□ □ □ □ □
Մհեր

□ □ □ □ □
հսկա

Ջ

Ջ յ յ

Ջ ա յ ա ս տ ա ն

հայր
մայր

հայ
հայերեն

Ջայկ Արամ

Ջայկարամ

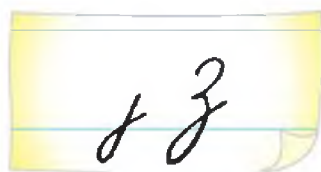
Արա Մայիս

Արամայիս

Ջայկական անուններ

Ջայրիկիս անունը Ջրայր է, մայրիկիս անունը՝ Արուսյակ: Իսկ իմ անունը Ջայկ է՝ Ջայկ Նահապետի անունը:

Ջայկուի տատիկս ասում է.
– Ջայը հայկական անուն պիտի ունենա:

մատյան
պատյան

սարյակ
սենյակ

հայ
հայկ } ուկի

Հայաստանը մեր տունն է

Հայկը հայ է: Նա շատ է սիրում Հայաստանը, հայերենը, Մասիս սարը:

Հայկուհի տատիկը Հայկին պատմում է Հայկ Նահապետի ու մեր հերոս պապերի մասին:

Հայաստանը մեր տունն է:

լույս

սյուն

զ

հազ
հազալ

մարզիկ
մարզել

Ջարեհ
Ջարուհի

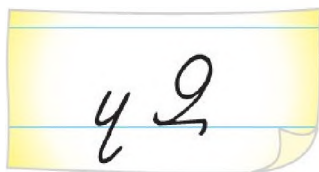
Կրկեսում

Ջարեհը Ջորիի հայրիկն է: Նա կրկեսում մարզում է շուն, կատու, կապիկ...

Կատուն շնիկի հետ տանում է նապաստակի սայլակը: Կապիկը պարում է: Իսկ ը օրոր-շորոր պտույտներ է անում:

Ջորին սիրում է կըրկեսը:

մազ - մաս
զուր - սուր

վվ

լավ
վատ

Վահե
Վահրամ

ավան
Լուսավան

հ ա վ

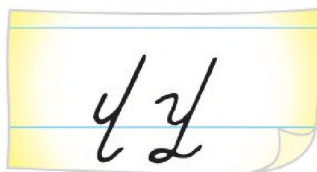
Վրանի մոտ

Վահրամը մատներով պատկերներ էր ստանում վրանի պատին:

– Ահա՛ հավիկ, – ասում է նա, – ահա՛ կատու, ահա՛ շնիկ:

– Վա՛յ, նապաստակ էլ կա, նայի՛ր, – ասում է Վահե:

Իսկապես, վրանի մոտ մի սիրունիկ նապաստակ էր նստել:

հավ > ր
նավ > ր

կատու > տ
վրան > տ

ռռ

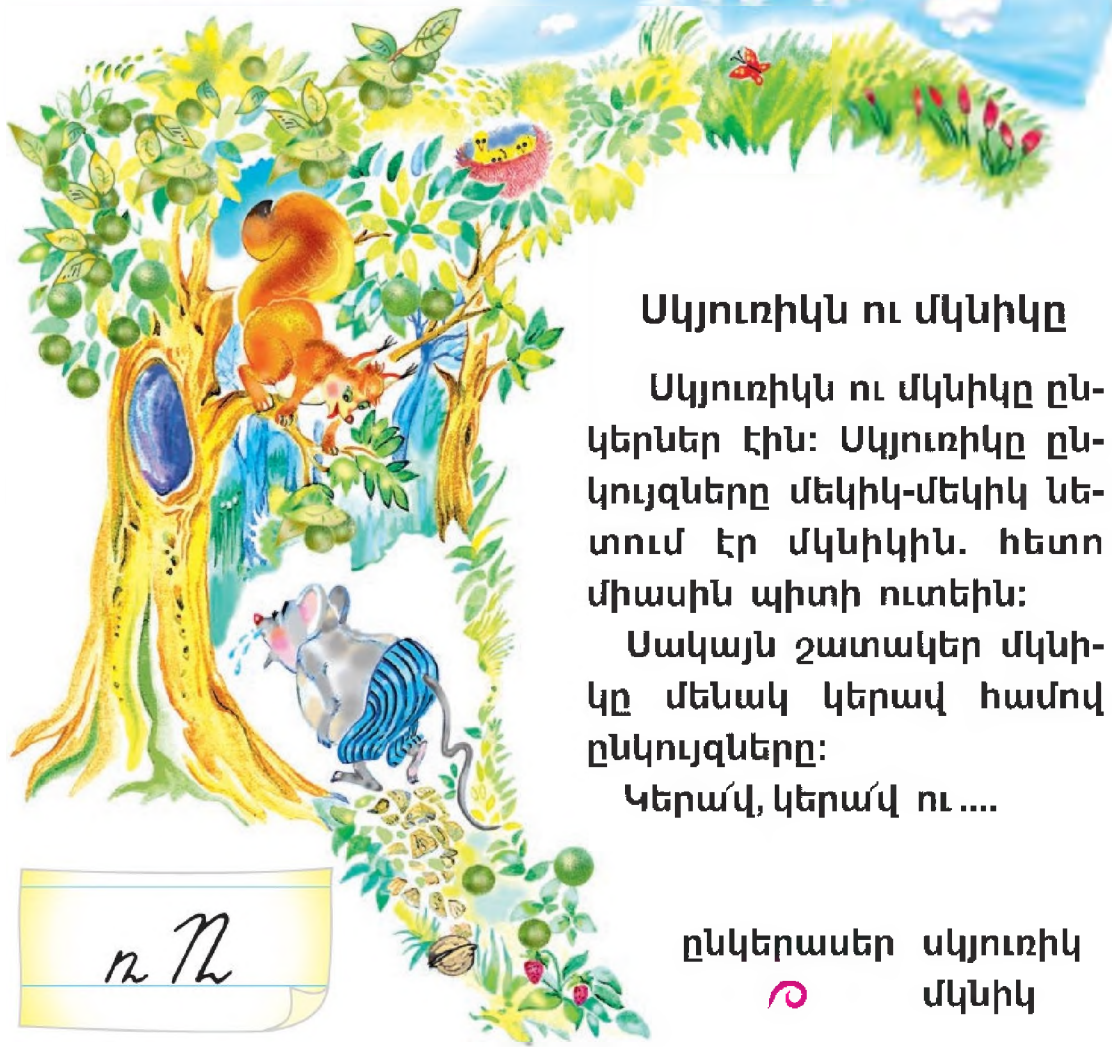
զկեռ
զկեռենի

կեռաս
կեռասենի

տուռ
տունենի

լուր - լուռ
կրունկ - կռունկ

ա ն տ ա ռ

Սկյուռիկն ու մկնիկը

Սկյուռիկն ու մկնիկը ընկերներ էին: Սկյուռիկը ընկույզները մեկիկ-մեկիկ նետում էր մկնիկին. հետո միասին պիտի ուտեին:

Սակայն շատակեր մկնիկը մենակ կերավ համով ընկույզները:

Կերավ, կերավ ու ...

ռ ռ

ընկերասեր սկյուռիկ
մկնիկ

դդ

ադ
մադ

հող
շող

կադին
կադևի

Ղուկաս
Ղազար

սարի մեղր
մեղվապահ պապիկ

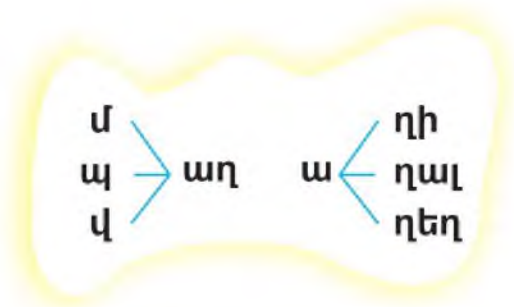
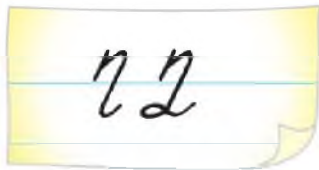

Մեղվապահ պապիկը

Աղասի պապիկը մեղվապահ է: Նա ամռանը մեղուները սար է տանում:

– Ղուկաս, մեղր կեր, – ասում է Արան, – սարի մեղրը շատ համեղ է լինում:

– Իսկապես համեղ է. սարի ների համ ու հոտ ունի այս մեղրը:

խոս

խոս

խիտ
խոտ

մեխ
մեխակ

սոխ
սոխակ

խոզանակ
խոզապահ

Խոռախոռա խոզուկը

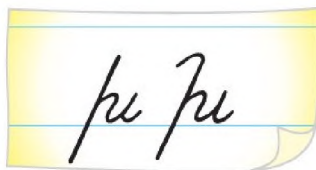
Խոռախոռա խոզուկը շատ ուրախ էր. Շեկլիկ նապաստակը նրան հրավիրել էր խմորեղեն ուտելու:

Խոզուկը շտապում էր նապաստակին հյուր:

– Խմորեղեն, համո՛վ խմորեղեն, – ուրախ խոխոռում էր խոզուկը:
Նա վազելով ներս մտավ ու ...

խաղող

Շարունակիր.

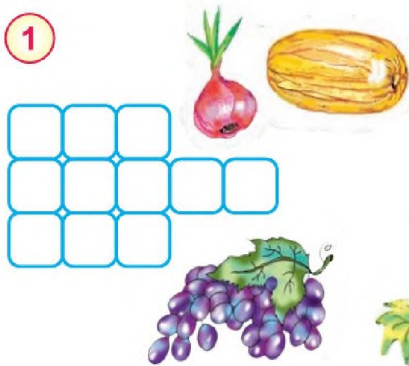

աղ - ախ
 օղ - օխ
 վաղ - վախ

խաղող
 խաղաղ
 խաղալ

վախ
 վախկոտ
 անվախ

1

խոզ
 խոզալի
 խոզաներկ

ապրիլ
 ապրիլիկ
 ձապրիլիկ

2

աղ   դալ   դող
 կա   տակ   դին
 տախ   մուկ
 խա   խել

Հանելուկներ
 Մարտին, ապրիլին
 Լալի՛ս է, Լալի՛ս,
 Աշնանը անուշ
 Հատիկներ տալիս:
 Հեզի՛կ - նազի՛կ,
 Անո՛ւշ Լեզվիկ,
 Հավ է տեսնում,
 Հավվում, մաշվում:

ցՑ

ց ո ռ ե ն

ցող
ցուլ

Ցողիկ
Ցուլակ

ակնց
մատնց

ցորենի արտ
 հասկ
 հատիկ

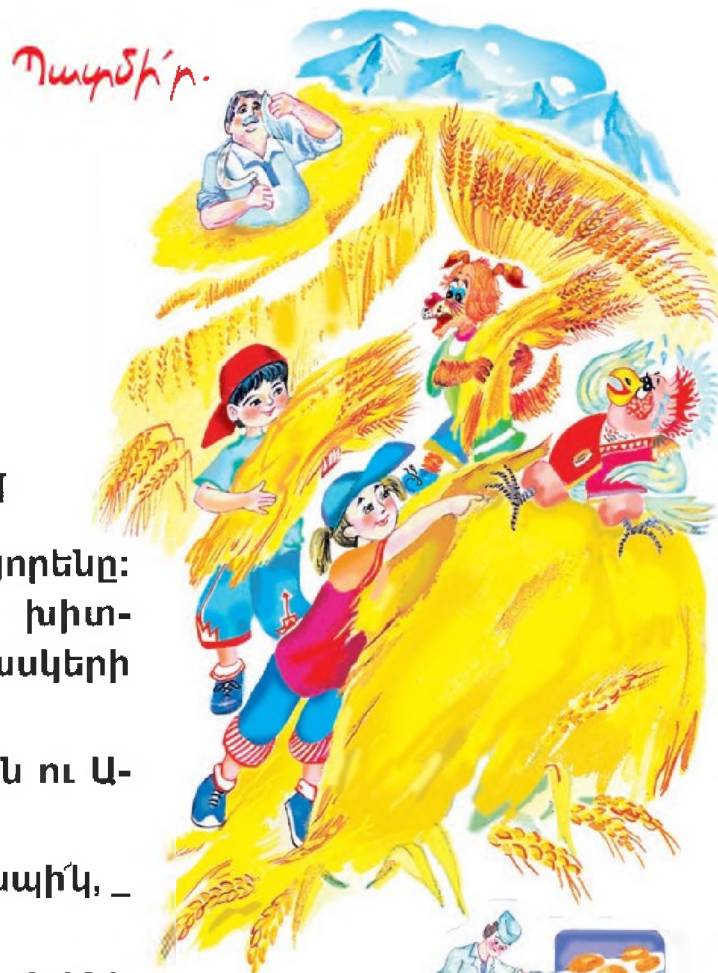
Ցորենի արտում

Արտում հասել էր ցորենը: Ցորենի հատիկները խիտ-խիտ շարվել էին հասկերի վրա:

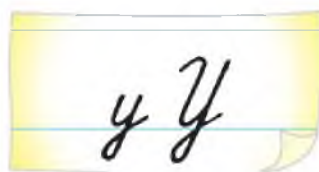
Ցուլակ պապիկը, Անին ու Արան արտում էին:

_ Ցորենը հասել է, պապի՛կ, _ ասաց Արան:

_ Այո՛, հացը առատ կլինի այս տարի, _ շարունակեց Ցուլակ պապը:

Պապճի՛ր.

ԺԺ

Ժ ա մ ա ց ու յ ց

ժիր
ժիրայր

Ժամ
Ժամանակ
Ժամացույց

Ժլատ ընկերը

ժիրայրն ու Վրեժը մտերիմ ընկերներ էին: Վրեժը սույնիսկ մեկ իրիսը կիսում էր ժիրայրի հետ:

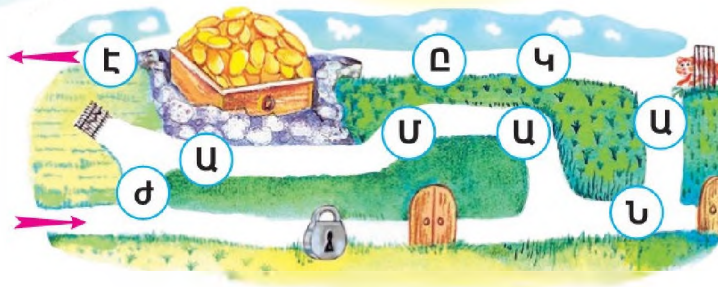
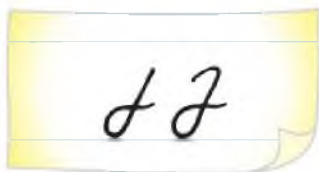
Իսկ ժիրայրը ...

Մի օր նա Վրեժի մոտ 2 ընկույզ մենակ կերավ:

_ ժիրայր, _ նեղացավ Վրեժը, _ կեսը տայիր, էլի ...

_ 2 հատ էր, այ Վրեժ, 1 հատ լիներ, սիրով կկիսեի, _ զարմացավ ժիրայրը:

ուժ _ ուշ
անուժ _ անուշ

Пухлячок.

u a u c m n u 73 u s r s n o

ԵԵ

Ե = (յ + է)

Ե Լ ա Կ
Ե Լ ա Կ

Ե զ
Ե ս

հ Ե զ
Կ Ե ս

Երկար
Երկիր

Երազ
Երազիկ

Եղիշե
Երանուի

Ե Ե

Կաղնին ու ելակը

Անտառի հսկա կաղնին մի օր ասաց ելակին.

– Պատիկ ես, ելակ, շատ պատիկ: Իսկ ես հսկա եմ, ուժեղ ու ամուր: Ես իմ կաղնիներով կերակրում եմ խոզերին:

– Այո՛, պատիկ եմ, պատասխանեց ելակը, սակայն իմ անուշ պտուղներով ես ուրախացնում եմ երեխաներին:

պատիկ Եմ
Ես
Է

ն Ո

n = (վ + օ)

ն ղ
ն ր

շ ղ
լ ղ ր

ոսկի
ոսկոր

Ոսկան
Ոսկեհատ

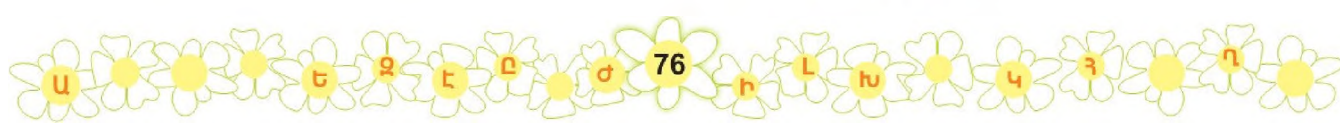
Ոգևին

Մի օր Ոսկանն ու Ոսկեհատը պապիկի հետ աշխատում էին այսօր: Ոսկանը խաղողի վազի տակ ոգևի տեսավ. խաղող էր ուտում:

– Տղան, – ասաց պապիկը, – մի՛ վախեցնի ոգևուն. ոգևին սիրում է խաղող ուտել, սակայն այժմ պահպանում է երից ու մկներից:

ն Ո

որս
որսկան

որոշ
անորոշ

խաղողի վազ
ողկույզ

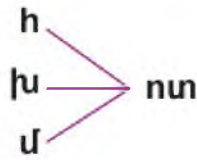
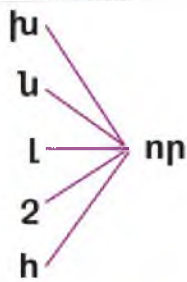

Ոսկեվազում

Ոսկեվազը հայտնի է իր անուշահամ խաղողով:

Ոսկանն ու Ոսկեհատը պապիկի հետ խնամում են խաղողի վազերը: Իսկ աշկանը խաղողի ողկույզները շողջողում ու ժպտում են նրանց:

Տատիկը ողկույզները կախում է սառը մառանում:

Շուքաստել ուկ

Ոսկանն են ես, Ոսկանը.
Ոտով հասա որսասար,
Որսասարում որս արի՝
Որսկան պապիս հավասար:

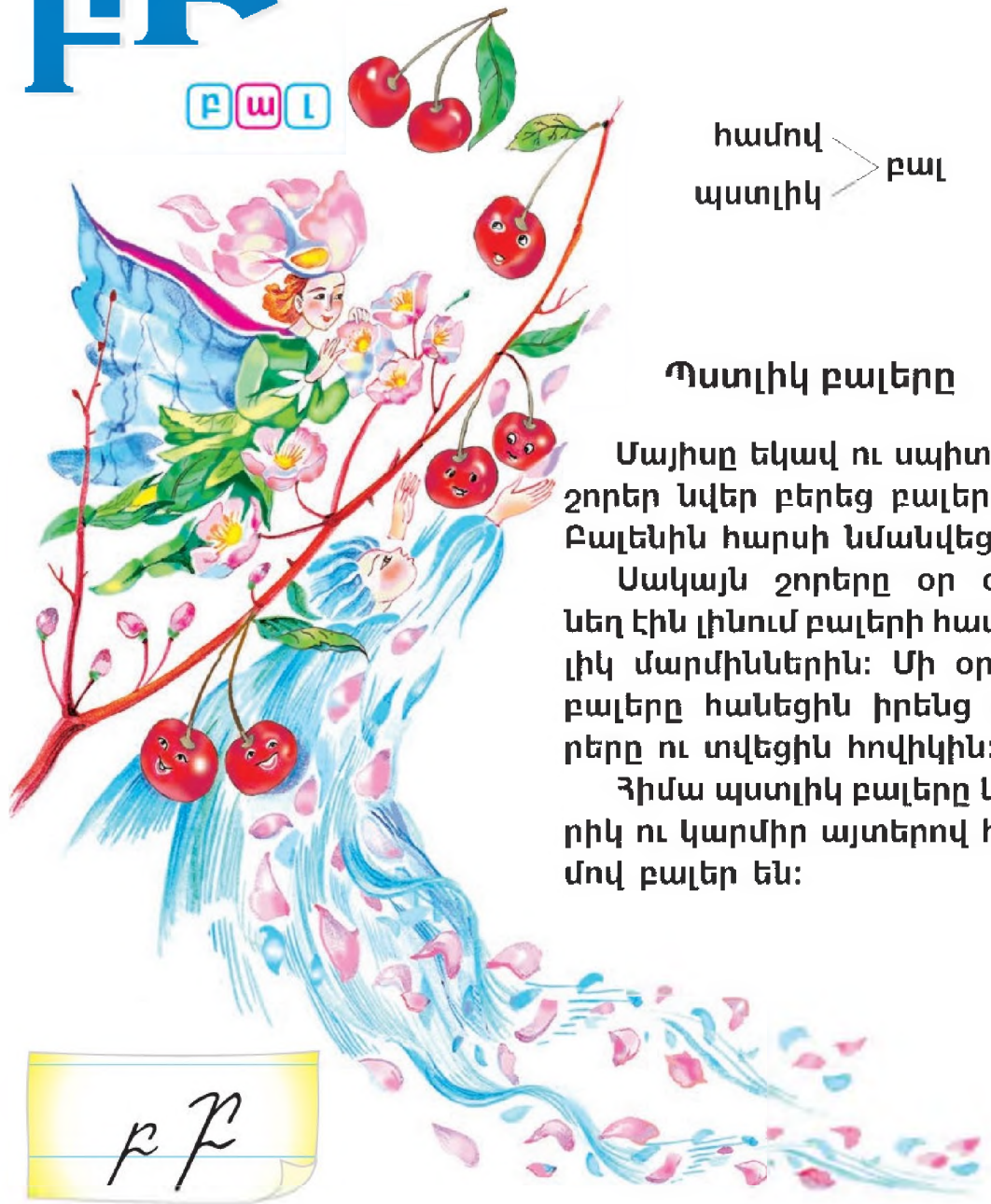
բբ

բ ա լ

բազե
բազուկ

բարի
բարեկամ

Բարսեղ
Բաբկեն

համով
պատլիկ } բալ

Պատլիկ բալերը

Մայիսը եկավ ու սպիտակ
շորեր նվեր բերեց բալերին:
Բալենին հարսի նմանվեց:

Սակայն շորերը օր օրի
սեղ էին լինում բալերի հաստ-
լիկ մարմիններին: Մի օր էլ
բալերը հանեցին իրենց շո-
րերը ու տվեցին հովիկին:

Հիմա պատլիկ բալերը կլո-
րիկ ու կարմիր այտերով հա-
մով բալեր են:

բբ

փՓ

փ ի ղ

փուշ
փեշ

փայլ
փայլուն

Սիրարփի
Արփինե

փղի
հսկա փղ

կրկես

Փղերը հիշո՞ւմ են ...

Մի ոստիկան մտավ կրկես ու ասաց.

– Փմփոմ փիղը կոխտել է պարտեզի ները:

Փիղը մեղավորի պես կայեց նրան:

Սկսվեց ներկայացումը. փիղը պարում էր, պտույտներ առնում: Մի մեխակներ նվիրեց փղին: Փիղը ով վերցրեց զամբյուղը, խոնարհվեց ու տվեց ոստիկանին:

Ոստիկանը ժպտաց ու շոյեց փղի ը:

փ փ

բառ
բառարան
բառախաղ

պար
պարել
պարուհի

փոստ
փոստատար
փոստարկղ

բաց – փակ
բացել – փակել

պայտ – փայտ

բակ – փակ
բուռ – փուռ

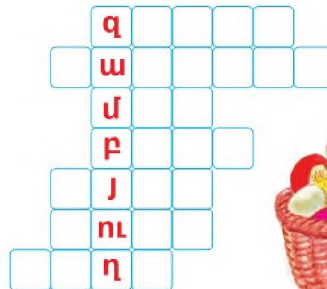

Բամբակը
լինում է ...

փափուկ
լալկան
սպիտակ
համեղ

Փետուրը
լինում է ...

աղվեսի
կարասի
փայլափայլ
աղամուս

գգ

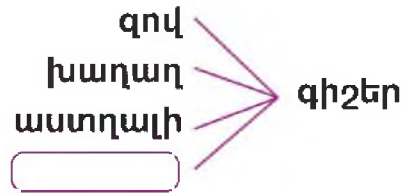
գորգ
գորտ

գին
Անգին

Գագիկ
Գուրգեն

գաղտնի
գողտրիկ

գ հ շ ե ռ

Գիշերը գյուղում

Ամռան աստղալի գիշեր է:
 Անին ու Արան Գառնիում են:
 Աստղերը գողտրիկ փայլփը-
 լում են ամպի տակից, իսկ լուսի-
 նը մեղմիկ ժպտում է սրանց:
 Հեռվում գլգլալով հոսում է
 գետը:
 Խաղաղ ու զով գիշեր է գյու-
 ղում:

Հանելուկ

Օրբ մեկ անգամ
 Գայիս է հուշիկ
 Մե՛տենոր ժպրում
 Մայրո՞վ անուշիկ:

բ ք

բար
բարտաշ

քնար
քնարիկ

Արաքս
Արաքսի

գ հ ռ ք

գրքերի աշխարհ

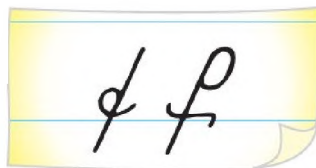
Գիրքը

Տպարանում շարում են
Ու ինամքով կարում են.
Մտնում է նա գրատուն,
Այնտեղից էլ՝ ամեն տուն:
Գիրքը՝ հրաշք բանալի,
Մեր բարեկամն է բարի,
Մտքերո՞ւն է զարթոց,
Որին բոլորն են սիրում:
Ով գիրք սիրի, կյանքում նա
Ճանտ-ճանտ բաներ կիմանա:

բույր ք

շող ք

քաղաք

Պտուղն անուշ է ուտողին,
Իսկ գիրքը՝ կարօացողին:

գեր – կեր
գետ – կետ
գին – կին

գառ
կար
քար

գայլ – քայլ
գնել – քնել
գիրկ – գիրք

հանձ

հանձաւորք

գոյն

գոյնեղգոյն

ամսա
հեռա
լրա

գիր

գիրք

գնել
կարդալ

Հանելուկ

Նա քեզ է փարվում
Գգվանքով քնքուշ,
Երագ է հյուսում
Գիշերով անուշ:

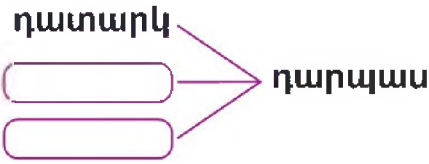

դդ

դ ու ը

դաս
դասընկեր

դատարկ
դարպաս

դող
դողդողալ

Շլոիկն ու աղվեսը

Փոքրիկ Շլոիկը սոր էր դուրս եկել դռնից, երբ նրան մտեցավ Շիկամազը.

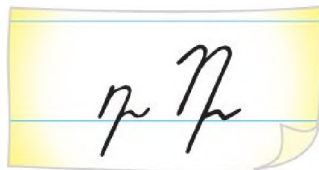
– Այդ ո՛ր, Շլոիկ, գնա՛նք, քեզ գազար հյուրասիրեմ:

Շլոիկը լսել էր խորամանկ աղվեսի մասին. վախից սկսեց դողդողալ, բայց ասաց.

– Զեռի՛ աղվես, կարելի՞ է՝ քույրիկիս էլ բերեմ:

– Չնա՛, անո՛ւշս, – ուրախացավ աղվեսը, – միայն շո՛ւտ եկեք:

Շլոիկը տուն փախավ, իսկ աղվեսը դեռ սպասում է նրանց ...

մարդ

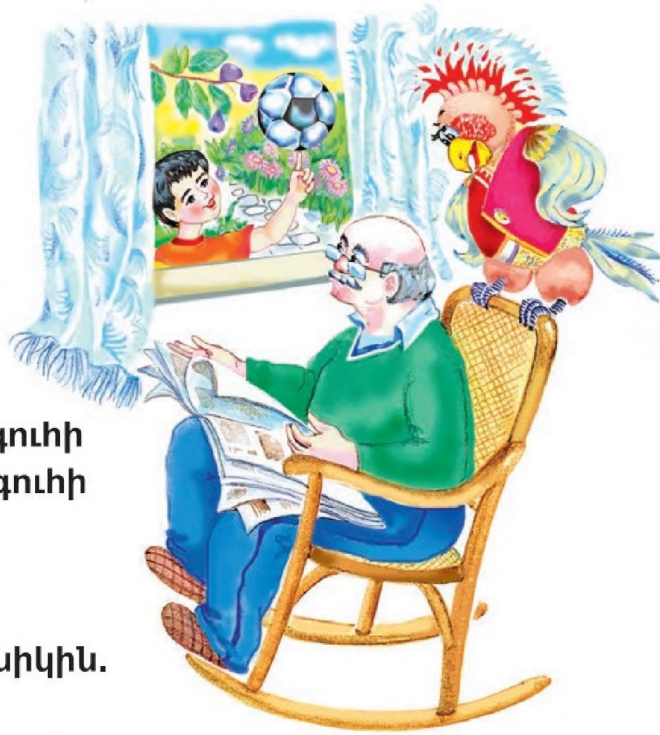

շլոիկ

թԹ

թ ու թ ա կ

թուզ
թուփ

կարթ
կարթ

թագուի
Թագուի

Թութակը

Պապը ասում էր պստիկ թռռնիկին.

– Այ թռռ, այ թռռ:

Թութակը լսում, կրկնում էր նրան.

– Աթո՛ռ, աթո՛ռ:

Պատասխանում էր թռռնիկը բակից.

– Այստե՛ղ եմ, այստե՛ղ:

Թութակը լսում, կրկնում էր նրան.

– Ասե՛ղ եմ, ասե՛ղ:

Պապը ժպտում էր ու նրան ասում.

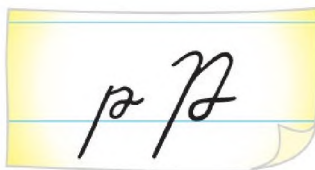
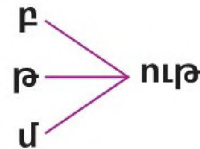
– Այ դու խեղկատակ:

Պատասխանում էր թութակը նրան.

– Կատան՛կ է, կատան՛կ:

թարթ

թութ

Հանելուկ

Ո՞ր թռռնին է գույնզգույն,
Որ մեզ կրկնում է իսկույն:

դուր – թուր
դանակ – թանաք

դեր – տեր
դեղ – տեղ

տառ – թառ
տուփ – թուփ

դատ – տատ – թաթ

դեղ
դեղատուն

դեղատոմս
դեղաբույս

1

2

սուր դանակ
փափկամազիկ կատու
գույնզգույն մատիտներ

Կաթ եմ տալիս ...

Նկարում եմ ...

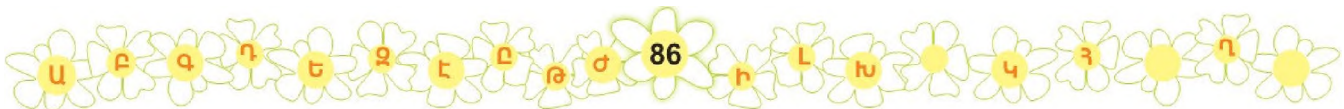

Հաց եմ կտրում ...

Հանելուկ

Բարակ փայտիկ եմ,
Նման եմ մատիդ,
Քիթս մրոտ է,
Անունս՝ ...

ճճ

մուրճ
սուրճ

ճամփա
ճամբար

օճառ
օճառաման

ճ ու լ տ

Պերճուհի

ճարպիկ ճուտիկ
ճերմակ կարապ

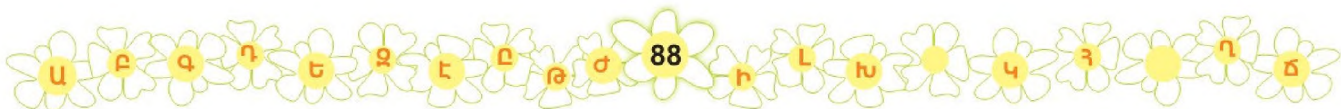
Անճոռնի ճուտիկը

Հավի փափուկ ու դեղին ճուտիկները շատ ճարպիկ էին: Նրանցից մեկը շատ տգեղ էր: Նրա անունը դրել էին Անճոռնի ճուտիկ: Նա միշտ վազում էր դեպի գետը: Հավ մայրիկը զարմանում էր, որ իր ճուտը լողալ գիտի:

Երբ ճուտիկները հասակ առան, պարզվեց, որ Անճոռնի ճուտիկը կարապ էր, մի շատ գեղեցիկ ճերմակ կարապ:

Ե Զ

ՀԶ
 Հ ՈՒ

չար
 չիր
 չոր

չամիչ
 քամիչ
 սուլիչ

փչել
 թռչել
 չվել

Իրաչուհի

Թռչունների չուն

Աշուն էր: Թռչունների մի մա-
 սը չվում էր տաք երկրներ:

– Շեկո՛, թռչունները ինչո՞ւ են
 չվում, – հարցնում է Անին:

– Աշնանը եղանակը ցրտում
 է, կերը՝ պակասում, – պոչը
 շարժելով՝ պատասխանում է
 Շեկոն:

– Գարնանը թռչունները նո-
 րից կգան ու իրենց անուշ եր-
 գով կլցնեն բնությունը, – ա-
 սում է Արան:

Հ Չ

Չվում են ...
 Չեն չվում ...

ճերմակ ճագար
գող կաշաղակ

փափուկ խխունջ
սպիտակ արջ

չարածի
[ ] ճուտիկ

Շուքատելուկներ

ճո՛ւտ եմ, ճո՛ւտ եմ,
ճո՛ւտ եմ, ճո՛ւտ եմ ...
Կուտիկ գտա՛ կուտիկ կուտեմ,
Ճիճու գտա՛ ճիճու կուտեմ:
Եթե ճուտ եմ, ինչո՞ւ չուտեմ,
Եթե չուտեմ, էլ ի՞նչ ճուտ եմ:

Զիբ ու չամիչ՝ շխաբիկին,
Գիբ ու գրիչ՝ խաբիկին:

ԾԾ

ծուխ
ծուռ

ծով
ծովափ

Ծովինար
Ծովասար

ծ ա ռ

ծիրանի ծառ
գույնզգույն ծիածան

Պատճի՛ր.

Ծիածան

Մթին ամպերից
Եկավ հորդ ,
Պարզեց երկինքը,
Ծագեց ջիւջ :
Կանաչ ու կարմիր
Կապեց ծիածան,
Ջրի կաթիլներն
Ալ գոհար դարձան:

Հանելուկ

Յոթ քույրերը
Միացան,
Ծիծաղեցին
Ու անցան:

Զ Ծ

ծաղ → **բ** → փունջ

բ → կա → ման

ծախ – ցախ
 ձող – ցող
 ձողիկ – ցողիկ

համեղ չորիկ
 փայլփայլուն ցորիկ

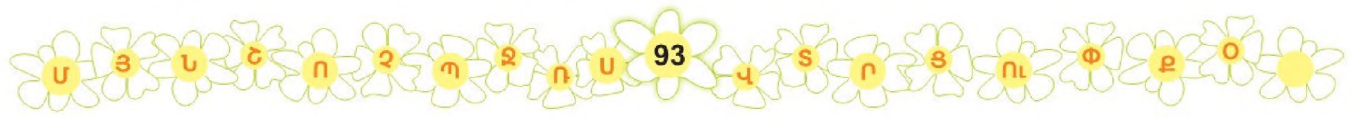
ծ	ա	ղ	ի	կ
2	•	•	•	•
•	ո	•	•	•
ց	•	•	•	•
ձ	•	•	•	•

ղ
 ծ
 ս   ձ   ո   կ
 խ   ս   ո

Շուկատելուկ
 Ձեր բակում կա
 Տասը տանձի ծառ,
 Տասը տանձի ծառին՝
 Տասը ծանր տանձ:

Հանելուկ
 Գիտե՞ս, թե զրոն
 Ի՞նչ տառ է դառնում,
 Երբ ժապավեն է
 Իր գլխին առնում:

և (ԵՎ)

և = (է + վ)

կեղև
տերև

և = (յ + է + վ)

նաև
թև

ա ր և

Արևածաղիկ

Գարնն, սերմ տամ քեզ
Արևածաղիկ,
Զերմացրո՛ւ այնպես,
Որ ծլի, ծաղկի:

Որ կանգնի հողին՝
Առած շող ու թև,
Շողերով դեղին
Մի փոքրիկ արև:

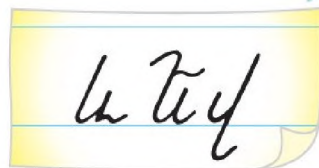
Որ դառնա գարնան
Քնքուշ մի ծաղիկ,
Եվ կոչեմ նրան՝
Արևածաղիկ:

Սևան
Երևան

Եվա
Եվգինե

սև – Սևակ
թև – Տարև
արև – Արևիկ

Հանելուկ

Մի փոքրիկ արև
Կանգնել է հողին՝
Ատամները՝ սև,
Մազերը՝ դեղին:

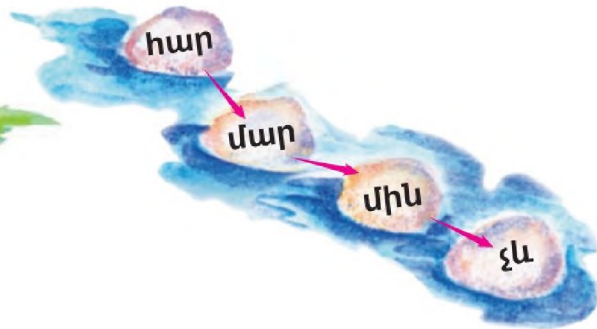

ա
բա
տե
վե

րև

կանաչ տերև
դալար եղևնի

արևոտ օր
համեղ սերկևիլ

Զատիկը

Ես գատիկն եմ, ես գատիկն եմ,
Մեր պարտեզի մի հատիկն եմ:

Մեջքիս ունեմ սև-սև պուտեր,
Ունեմ մանրիկ, սիրուն տոտեր:

Ման եմ գալիս ծաղկից ծաղիկ,
Ծծում եկտար, խմում շաղիկ:

Ամբողջ օրը թևին տալիս,
Մեր պարտեզում ման եմ գալիս:

Երբ արևը մայր է մտնում,
Իմ հին բույսը ես չեմ գտնում:

Ո՞ր թփում էլ տանի քունս,
Չենց այնտեղ է լինում բույսս:

Հանելուկ

Անչափ փոքրիկ
Կարմիր գնդիկ՝
Խալեր վրան,
Թևեր վրան:
Գարնան խաբրիկ,
Ի՞նչ միջատիկ:

ՓՖ

Փ ու տ ք ու Լ

տուֆ
ասֆալտ

տունուֆար
տունուֆար

ֆուտբոլի գնդակ
դաշտ

Շունը և հավը

Շունը հաչեց՝ հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ ...
Մտոիկ եկավ մի չալ հավ:

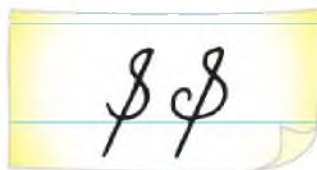
Ասաց. – Ի՛նձ ես դու կանչում,
Ինձնից ի՛նչ ես պահանջում:

Շունը լռեց. չկար ելք:
Ասաց. – Ա՛յ քեզ հավի խելք:

Կչկչալում մի հատ ես,
Հնչյունները չգիտես:

Ես ասում եմ ոչ թե հավ,
Այլ, լա՛վ լսիր, հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ ...

Ես հաչում եմ ինձ համար,
Ոչ թե քեզ եմ կանչում, հա՛վ:

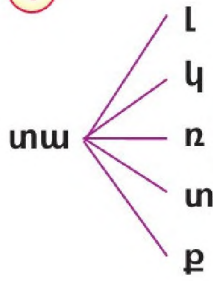

հավ – հա՛ֆ

Հանելուկ
Երեք կողմից՝
Ցանցե պատ,
Մուտքի համար՝
Վեճ ու դատ:

1

2

բ	ռ	ռ
•	ռ	ռ
•	ռ	ռ
•	ռ	ռ
•	ռ	ռ
•	ռ	ռ

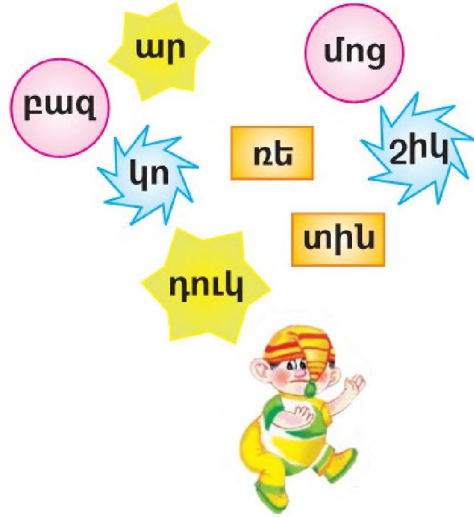
3

կ	ի	ր
կ	•	ր
կ	•	ր
կ	•	ր

4

5

6

հ	ի	ն
•	ն	•
•	•	տ
•	ա	•
•	•	մ
•	ռ	•

7

	ն		
	ն		
	ն		
ն			
ն			
ն			
ն			

Տայերենի այբուբենը

Տպագիր

Ա ա այր	Ժ ժ ժե	Ճ ճ ճե	Ռ ռ ռա	Ե վ և եվ
Բ բ բեև	Ի ի իևի	Մ մ մեև	Ս ս սե	Օ օ օ
Գ գ գիւ	Լ լ լյուև	Յ յ իի	Վ վ վեվ	Ֆ ֆ ֆե
Դ դ դա	Խ խ խե	Ն ն նու	Տ տ տյուև	
Ե ե եչ	Ծ ծ ծա	Շ շ շա	Ր ր րե	
Զ զ զա	Կ կ կեև	Ո ո ոն	Յ ճ ճն	
Է է է	Ն հ հն	Չ չ չա	Ու ու ու	
Ը ը ըթ	Ձ ձ ձա	Պ պ պե	Փ փ փյուր	
Թ թ թոն	Ղ ղ ղաար	Ջ յ յե	Ք ք քե	

Չտպագիր

Ասա	Ժ ժ	Յ Ե	Ո ո	Ն վ և	Գիտե՞ք, որ հայերեն գրերի շարքը, առաջին երկու գրերի անունով, կոչվում է այբուբեն , իսկ հայերեն լեզվի առաջին գիրքը՝ այբբեն արան:
Բ բ	Ի ի	Ծ Ծ	Ս ս	Օ օ	
Գ գ	Լ լ	Յ յ	Վ վ	Ֆ ֆ	
Դ դ	Խ խ	Ն ն	Ս ր		
Ե ե	Ծ ծ	Շ շ	Ր ր		
Զ զ	Կ կ	Ո ո	Յ ճ		
Է է	Ն հ	Չ չ	Ու ու		
Ը ը	Ձ ձ	Պ պ	Փ փ		
Թ թ	Ղ ղ	Ջ յ	Ք ք		

Անգիր սովորիր այբուբենը՝ տառերի անուններով:

Շրջել է նա աշխարհից աշխարհ,
Չի ունեցել բուն ու դադար.
Սրտեղծել է այբուբենը,
Որ միշտ սպրի հայերենը:

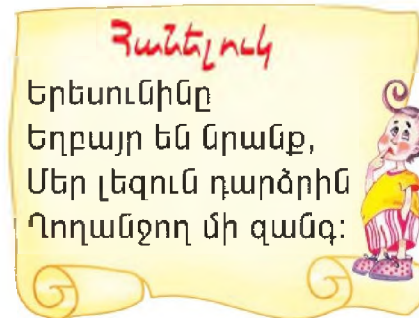

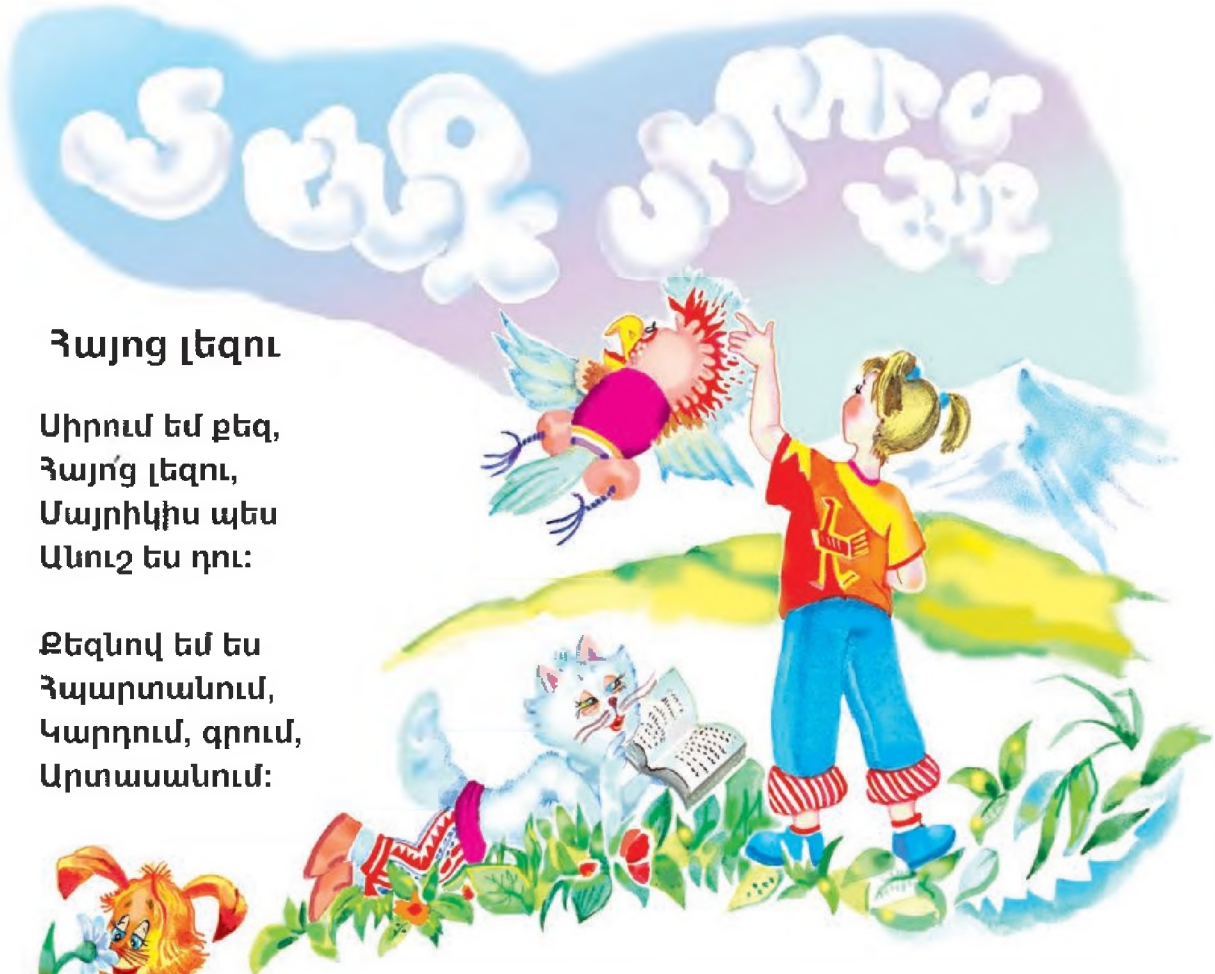
Հայերենի առաջին ուսուցիչը

Հայերենի այբուբենը ստեղծել է Մեսրոպ Մաշտոցը: Նա գրել է նաև հայերենի առաջին «Այբբենարանը»: Մեսրոպ Մաշտոցը եղել է հայերենի առաջին ուսուցիչը: Նա պատվիրել է սիրել ու պահպանել հայոց լեզուն:

Մեսրոպ Մաշտոցի գերեզմանը գտնվում է Օշական գյուղում: Օշականը սրբավայր է բոլոր հայերի համար:

Բոլորս պետք է սիրով հիշենք Մեսրոպ Մաշտոցի սուրբ անունը:

Հայոց լեզու

Սիրում եմ քեզ,
Հայոց լեզու,
Մայրիկիս ան
Անուշ ես դու:

Քեզնով եմ ես
Հպարտանում,
Կարդում, գրում,
Արտասանում:

Ա-ն և Ռ-ն

Ա տառը կորավ,
Ռ տառը եկավ,
Ասաց. – ես կօզնեմ,
Թեկուզև հոգնեմ:
Բայց ի՞նչ անեմ ես
Ռ տառով այսպես.
Գրում եմ ես կավ,
Ստացվում է կով,

Գրում եմ ես հավ,
Ստացվում է հով.
Կար-ը՝ կոր,
Լար-ը՝ լոր,
Քար-ը՝ քոր ...
Վատ է դա,
Շանտ վատ.
Ես հիմա ինչպե՞ս
Գրեմ Արարատ:

Ողջույն ուսուցչին

Ողջունում եմք սրտագին,
Ուսուցիչ մեր թանկագին,
Դուք ժպիտ եք պարգևում
Ու ջերմ խոսքեր մեզ ասում:

Լույսի շողեր եք տալիս
Դուք Ձեր ուշիմ սաներին.
Մենք նայում ենք Ձեզ, ինչպես
Ծաղիկները՝ արևին:

Չ-ն

Չ-ն էլ մի տառ է,
Բայց գիտե՛ս, Անի,
Ամեն ինչը միշտ
Հակառակ կանի.
Թե ասեն՝ **օգնենք**,
Կդարձնի **չօգնենք**,
Թե ասեն՝ **երգենք**,
Կդարձնի **չերգենք**:

Զգույշ, չ տառից դու չվարակվես
Եվ ամեն ինչում միշտ հակառակվես:

Փոքրիկ Մետրոպոլ

Ես ծիլն եմ կանաչ
Մեր նոր դպրոցի,
Ես ժիր թռչնիկն եմ
Մետրոպ Մաշտոցի:

Մայրս անունս
Մետրոպ է դրել,
Իսկ ուսուցչուհիս՝
Գիր սովորեցրել:

Նրանք ասել են.
– Սիրիր դու գիրը,
Որ հավերժ ապրի
Մեր հին երկիրը:

Եվ ամոր է շատ
Փոքրիկ Մետրոպին,
Որ չհետևի
Այս սուրբ պատգամին:

բ-ն, **գ**-ն և **զ**-ն

Ա տառը գիտեմ,
Դ տառը գիտեմ,
Գրեցի ես ահ:

բ տառը եկավ
Ու դարձրեց **բահ**:

գ տառը եկավ
Ու դարձրեց **գահ**:

զ տառը եկավ
Ու դարձրեց **ջահ**:

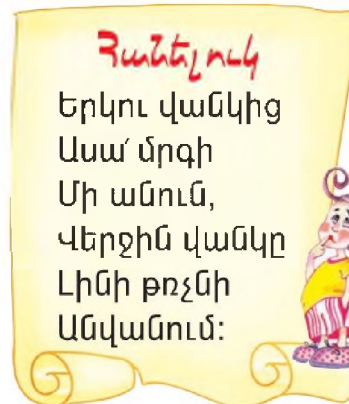
Ինչ լավ է. այսպես
Նոր բառեր կազմել
Սովորեցի ես:

Երբ որ տանն են

Երբ որ տանն է հայրիկը,
 Երբ որ տանն է մայրիկը,
 Տաքանում է մեր տունը,
 Խաղաղվում է իմ քունը,
 Զաղցրանում է կերածս,
 Հասկանում եմ արածս,
 Թռվում եմ ես անվախ,
 Խաղում անհոգ և ուրախ:
 Այնպես լավ է, այնպես լավ,
 Երբ որ տանն է հայրիկը,
 Երբ որ տանն է մայրիկը:

Ծրջանակների մեջ փակցրո՛ւ ջր սիրելիների լուսանկարները:

«Այբբենարանը»

Գրադարանում մի հաստ գիրք էր դրված: Անունը գըրված էր ոսկեգույն տառերով:

Գիրքը, իրենով հիացած, մտածում էր. «Ինչքան գեղեցիկ ու խելացի եմ. բժիշկները ինձանից են սովորում, թե ինչպե՛ս պետք է բուժել մարդկանց»:

Մի օր փոքր ու բարալիկ մի գիրք դրեցին նրա կողքին:

– Դու ո՞վ ես, – դժգոհ հարցրեց հաստ գիրքը:

– Ես «Այբբենարանն» եմ, – պատասխանեց նա:

– Դու ինչպե՛ս ընկար այստեղ:

– Արան դրեց. իմ շնորհիվ նա գրել-կարդալ սովորեց:

– Մի՞թե սա է քո տեղը, – չէր հանգստանում հաստ գիրքը:

– Ճիշտ է, դու գեղեցիկ ես: Բայց եթե ես չլինեի, ոչ ոք թե՛ չէր կարող կարդալ, – պատասխանեց «Այբբենարանը»:

Հանելուկ

Ճերմակ դաշտիկ,
Սև-սև հունդիկ,
Ձեռքով ցանեմ,
Աչքով հնձեմ:

Յրաժեշտ «Այբբենարանին»

Իմ այս փոքրիկ-փոքրիկ կյանքում
 Ամենամեծ տոնն է այսօր.
 Այսօր վերջին էջդ եմ փակում,
 «Այբբենարան» իմ փառավոր:
 Դուք, հայերեն տառեր սիրուն,
 Այսօրվանից իմն եք հավետ,
 Կյանքի բոլոր ճամփաներում
 Միշտ էլ պիտի քայլեմ ձեզ հետ:
 Ձեզնով գրեմ, ձեզնով կարդամ,
 Մեծ Մաշտոցին սուրբ պարտքս տամ:

Իմ բախկեն՝ իմ սանկեն՝,
 Լավ սերրեցի՞ք փառերը մեր.
 Մնա եկեք փառե՛ր կազմենք,
 Բառերով էլ աշխա՛րհ չափենք ...

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

Այս բաժնում հեղինակները նպատակահարմար են գտել ուսուցչի փրամադրության փակ դնել այն նյութերը, որոնք հանձնարարվում են դասարանական կամ արհեստագործական ընթերցանության ժամերին կարգալու համար, և որոնց ընթերցումը կնպաստի «Այբբենարանի» էջ-դասերի արդյունավետ ու նպատակային գասավանդմանը: Դրանք հեքիաթներ ու առակներ են, աշնանը, ծմռանը, Նոր փարվան, Նայասարանին, այբուբենին, ընդհանրապես նվիրված բանաստեղծություններ ու պարմություններ: Տրված են նաև երգեր՝ իրենց նուրաներով:

Վազգեն Տայյան

ԱՅԳՈՒՄ (էջ 11)*

-Վայ, մայրի՛կ ջան, եայիր փե՛ն՝	- Իմ լուսերե՛ն,
Ինչքան լավ են ժպտում մեզ	Ոսկեհուր
Ե՛վ խնձորը կարմրաթուշ,	Աշունն է մեզ
Ե՛վ խաղողը քաղցրանուշ,	Եկել էլ հյուր:
Էլ նուշ, էլ թուզ,	Այս մրգերը հյութալի
Էլ փշափ,	Նա է բերել զոգով լի:
Այս ինչ շա՛նր են,	Գարուն, ամառ անընդհար
Այս ինչ շա՛փ.	Աշխատել ենք մեղվի պես.
Ո՛վ է այսքան միրգ բերել,	Տիմա էլ նա լիառար
Ծառերն այսպես գարդարել...	Իր բարիքն է փալիս մեզ...

Աթաբեկ Խանկոյան

ԱՂՎԵՄՆ ՈՒ ԿՈՌՆԿԸ (էջ 14)

(առակ)

Աղվեսն ու կռունկը հարևաններ էին: Մի անգամ աղվեսն ուզեց հյուրասիրել իր հարևանին: Գնաց, կռունկին փուն հրավիրեց:

– Սիրելի՛ հարևան, զո՞նե մի անգամ այցելի՛ր ինձ: Քեզ համար համեղ ուրեխներ եմ պատրաստել:

Եվ կռունկը հյուր եկավ իր բարեկամին:

Աղվեսը շիլա էր եփել և լցրել մի սաղորիկ ամանի մեջ: Նա ճաշը մութեցրեց հյուրին և քաղցր խոսքերով դիմեց նրան.

– Կե՛ր, սիրելի՛ կռունկ, ինքս եմ պատրաստել, շա՛փ համեղ է:

Կռունկն իր երկար կրուցով կրկնաբարեց ափսեհին, բայց ոչինչ չկարողացավ ուրել: Աղվեսը, լիզելով, մենակ խփշարեց ամբողջ շիլան և ասաց.

– Ափսո՛ս, որ ուրիշ բանով չեմ կարող հյուրասիրել:

– Ես կերամ իսկ համար էլ շնորհակալ եմ: Տիմա էլ դա՛ ինձ հյուր արի:

Նաջող օրը աղվեսը հյուր գնաց կռունկին:

Կռունկը ապուր էր եփել. լցրել էր կարավիզ մի սափորի մեջ ու դրել սեղանին:

– Կե՛ր, – ասաց նա աղվեսին, – դժբախտաբար ուրիշ բան չունեմ:

Քաղցած աղվեսը պարզվեց ապուրի շուրջը, հուրորեց ու լիզեց սափորի շուրթերը: Գլուխն ավելի

* Նախատեսված է էջ 11 -ի դասի հետ ընթերցվելու կամ անգիր սովորեցնելու համար:

մեծ էր, քան սափորի վիզը, և աղվեսի բերանը չէր հասնում ապուրին:

Կռունկն իր երկար կտուցը մտցրեց սափորի մեջ և մենակ կերավ ամբողջ ապուրը:

Աղվեսը կարծում էր, թե ամբողջ շաբաթ քեֆ կանի կռունկի հաշվին, բայց սրիավիճակ տղամ սոված փորով վերադառնալ: Ի՞նչ կարող էր անել. թողեց հեռացավ անպատի խորքը: Իզուր չի սաված. *«Ինչ որ ցանես, այն կհնձես»:*

Այդ օրվանից էլ աղվեսի ու կռունկի բարեկամությունը վերջացավ:

Աղբարեկ Խնկոյան

ԱԳՌԱՎՆ ՈՒ ԱՂՎԵՍԸ (էջ 19)

Քախարի բերմամբ
Թե պարահմամբ՝
Մի մեծ ագռավ
Մի գունդ պանիթր
Դաշարում գրավ,
Կտուցն առավ,
Ծառին թռավ:
Օ՛, ի՞նչ պանիթր՝ դեղին ոսկի...
Բայց դեռ չառած համը իսկի՝
Աղվեսն անցավ ծառի մոտով,
Գերվեց,
Էրվեց
Պանրի հոտով:
Վազեց գնաց բերնի ջուրը,
Եվ թուլացան կոտն ու ճուրը:
Էն ժամանակ իրա ձևին,
Ծառի փակից՝ աչքն ագռավին,
Նեզիկ, նագիկ,
Փափկամազիկ,
Բացեց լեզուն, անո՛ւշ, մեղո՛ւշ
Թափեց, չափեց շաքար ու նուշ.
– Ինչքան լավն ես,
Ես՝ ըս գերին,
Քո էլ սևիկ

Վառ աչքերին,
Նուրբ ծալքերով
Զույգ թևերին:
Մի դու մտիկ,
Էղպես քթիկ,
Էղպես ճարիկ,
Մախմուր ազին,
Խառ ու դուճաշ,
Արլասն հագին:
Գիրեն, անշուշտ, իմ քուրիկի
Չայնն էլ կլնի հրեշտակի:
Երգի՛, քուրիկ, մի՛ ամաչի.
Իմ ուզածը մի մեծ բանի չի:
Թե որ չքնաղ էդ փեսքիդ հեք
Երգելում էլ եղար վարպետ,
Օ՛, կդառնաս, իմ մաքրոտի՛,
Թռչունների մայր թագուտի:
Ագռավն ազին, իրեն րված
Գովեսարներից շշմած, ուռած,
Ագռավային
Բկովը մին
Որ չկռռաց,
Պանիրն ղնկավ ծառիցը ցած,
Շողորորթը ըմխեց, գնաց:

Նովհաննես Թումանյան

ՃԱՄՓՈՐԴՆԵՐԸ (էջ 21)

(հեքիաթ)

Աքաղաղը մի օր կտորը բարձրացավ, որ աշխարհը փեսնի: Վիզը ձգեց, բայց բան չգրեցավ: Դիմացի սարը խանգարում էր:

- Քուցի՛ ախպեր, կարելի է դու գիրեն՝ սարի հեքում ի՞նչ կա, – հարցրեց նա բակում պառկած շանը:
- Ես էլ չգիրեն, – պարասխանեց քուցին:
- Մինչև ե՛րբ պեպք է այսպես մնանք: Արի գնանք մի փեսենեք՝ աշխարհում ի՞նչ կա. ի՞նչ չկա:

Շունը համաձայնվեց: Խոսքերը մեկ արին ու փնից փախան: Գնացին, գնացին, երեկոյան հասան մի անփառ: Գիշերը մնացին այնպեղ: Շունը պառկեց թփի փակ, իսկ աքաղաղը բարձրացավ մոփիկ ծառը, ու քնեցին:

Լուսադեմին աքաղաղը կանչեց՝ ծողրողո՛ւ:

Աղվեսը լսեց աքաղաղի ձայնը:

«Վախ, սա որքեղի՞ց դույս եկավ, այ՛ լավ նախանաջ», - մտածեց աղվեսն ու մտրեցավ:

– Բարի լո՛ւյս, ոսկեփեկո՞ւր աքաղաղ, ի՛նչ ես շինում այս կողմերում, – հարցրեց աղվեսը:

– Գնում եմք աշխարհ փնտնելու, – պատասխանեց աքաղաղը:

– Օ՛, ի՛նչ լավ քան եք մտածել, – պատասխանեց աղվեսը: – Բանի ժամանակ է՝ ես էլ մի կարգին ընկեր եմ փնտրում: Լավ է՝ պատահեցիր: Դե ցամ արի, որ ցուշանանք:

– Ես համոձայն եմ, – սուսաց աքաղաղը, – փեն, ընկերս էլ համոձայն է՝ ցամ գամ, գնա՛նք:

– Որքեղ է ընկերդ:

– Այն թփի փակ:

«Սրա ընկերս էլ երևի իր նման մեկը կլինի, այդ էլ իմ ճաշը», – մտածեց աղվեսը և վազեց թփի կողմը:

Նանկարձ շունը որ դուրս չեկավ, աղվեսը, պո՛ղ, փախավ, ո՛նց փախավ:

– Կա՛ց, աղվես, մի՛ շտապիր, մենք էլ ենք գալիս, այդպես ընկեր չի լինի, – ծառի վրայից ծիծաղելով ձայն փվեց աքաղաղը:

Վազդին Տայրան

ԱՇՈՒՆ

Վա՛յ, գժվել են փերևները,
Պար են գալիս փողոցում.
Շփոթել են վարն ու վերը,
Ո՛չ մայթ գիտեն, ո՛չ անցում:

Եկե՛ք մեր փուն. անձրև կգա,
Ձեզ կթըջի, ջուր կանի...
– Բամուն կասենք, մեզ թև կդրա,
Անպից էլ վեր կբանի:

Մեկ խշշալով լցվում են բակ,
Մեկ էլ հանկարծ փախչում դուրս,
Մեկ քցփչում պատերի փակ,
Մեկ պառկում են սուսուփուս...

Էհ, չի լսում քամին խենթուկ,
Նա՛ սույում է, թռչկոփում,
Խաղ է անում ամպի հետ թուխ.
Կաթիլները պոկոփում...

Փոքրիկ Մարտն դուրս է եկել,
Նայում նրանց, զարմանում.
– Այս ի՛նչ պար է, այս ի՛նչ երգ է,
Այս ինչե՛ր եք դուք անում:

Վա՛յ, գժվել են փերևները,
Պար են գալիս, ծիծաղում,
Իսկ գայրացած մուգ ամպերը
Բարակ անձրև են մաղում:

ԱՇՈՒՆ

Խոսք՝ Նուխակենու Թումանյանի
Երաժշտ.՝ Առնանու Մելիքյանի

Andante cantabile

1. Դեղ - նած դաշ - տե - ռին Ի - ջել է ա -
2. Տը - խուր հան - դե - ռից Ա - մեն - ըը տղո -

շուն Ան - տա - ող կըր - կին Ներ կել է մախ -
տուն Բաշ - վում են կա - մաց Ի - թենց տունն ու

շուն: Պաղ - պաղ մե - զի հետ Փը - չում է քա -
բույն: Քում է, տա - մում Տե - թե - վը դե -

դին: Դեղ - նած դաշ - տե - ռին Ի - ջել է ա -

շուն, Ան - տա - ող կըր - կին Ներ - կել է մախ -

շուն: 1.

2.

Դեղնած դաշտերն
Իջել է աշուն,
Անպառը կրկին
Ներկել է նախշուն:

Պաղ-պաղ մեզի հետ
Փչում է քամին,
Քշում է փամուս
Տերը դեղին:

Տխուր հանդերից
Ամենքը փրփում
Բաշվում են կամաց
Իրենց փունն ու բայն:

ԻՄ ՊԱՊԻԿԻ՝ ՆԱՅԱՍՏԱՆ (Էջ 60-61)

Խոսք՝ Յուրի Մախակյանի
Երաժշտ.՝ Գեղունի Չթչյանի

Կա աշ- խար- հում մի Նա- յաս- փան, Կա ան- նը- ման
մի եր- կիր՝ Նը- ման պա- պիս հե- քիաթ- նե- րին,
Նը- ման փա- փիս եր- գե- րին: Իմ պա- պի- կի-
Նա- յաս- փան, Իմ փա- փի- կի Նա- յաս- փան, Նա- յոց շուն- ջը
ինձ պար- գե- վող, Իմ ա- նու- շիկ Նա- յաս- փան:

Կա աշխարհում մի Նայաստան,
Կա աննման մի երկիր՝
Նման պապիս հեքիաթներին,
Նման փափիս երգերին:

Կրկներգ.-

Իմ պապիկի՝ Նայաստան,
Իմ փափիկի՝ Նայաստան,
Նայոց շունջը ինձ պարզևող,
Իմ անուշիկ Նայաստան:

Ծաղիկները ամենալավ
Միայն այստեղ են աճում,
Աղբյուրները ամենապաղ
Այստեղ են գիլ կարկաջում:

Կրկներգ.-

Արևը ջերմ՝ մայրիկի պես,
Գուրգուրում է թուփ ու ծառ,
Որ ամպերը մութ չգան մեզ,
Որ հնչեն երգ ու ծիծաղ:

Կրկներգ.-

Դերենիկ Դեմիրճյան

ՊՈՒՅՊՈՒՅ ՄՈՒԿԻԿԸ (Էջ 50-51)

Մի երկիր կա՝ Նդսարան,
Մի մուկիկ կար՝ ճարճարան,
Ննդսարանի անբառում
Կոկոս ծառի ծակոռում:

Ապրում էր նա իր հաճար
Բարիքներում անհամար
Ու մի օր լավ, մի օր վապ՝
Ունեք ապրուստ քիչ թե շատ:

Օրը մի ճանճ, մի միջատ,
Մի ծեղ, արմատ, ցորնի հատ
Ուսրում էր ու քեֆ անում.
Խաղում, ապրում իր բնում:

Իր անունը Պույպույ էր,
Ազգանունը՝ Ճսպոսի,
Լացը՝ վայ-վայ, վույ-վույ էր,
Երգը՝ փարայ-նայ-նի-նի:

Էսպես մուկիկն ապրում էր՝
Վազվզելով վար ու վեր.
Ու մի օր էլ ծանր ու մեծ
Իրեն-իրեն միտք արեց.

«Տունս՝ կոկոս ծառի փակ,
Բերան չունեմ, թե՛ ճաշակ.
Ճանճ կերել եմ, ծեղ կեքել,
Տեսնեմ կոկոսի համն էլ»:

Այս ասելն էր, մեկ էլ դո՛ւմի,
Ծառից կոկոսն ինչպես բռնը
Ընկավ նրա առաջին:-
Կոկոս, կաղին չէ չնչին:

Կաղնի փեսակ, սեխի չափ,
Միջուկն անո՛շ, յողալի,
Բայց կեղևն է միայն հասար.
Ահա՛ ինչն է ցավալի...

Վրա ընկավ մախիկը,
Բացեց իր սուր ճանկիկը,
Կծե՛ց, կծե՛ց, կծոպե՛ց,
Բան դուրս չեկավ, չհաջողվեց:

Ու կոկոսի չորս կողմը
Ման է գալիս Պույպույը:

Կեղևն հասար է. ո՛նց անի,
Ու սկսեց վայ-վույը.

«Ախր ի՛նչ է, ի՛նչ կլնի՝
Տեսնեմ դրա համն էլի:
Մի քիչ կոկոս, մի քիչ ջուր,
Գոնե մի՛ կում, մի՛ պուճուր»:

Դու մի ափ՝ ընկնելուց
Ծակ էր բացվել կոկոսում.
Էդ որ փեսավ, հիմի էլ
Ծակից մտնել էր ուզում:

Բայց փեսե՛ք՝ ի՛նչ պարահեց-
Ծակն էր պարիկ, ինքը՝ մեծ.
Ծակիցը ներս չի մտնում,
Մովից էլ ուշքն է գնում:

Լաց է լինում մուկիկը...
Ո՛նց լաց չլնի մուկիկը...
Միտքն ուրիշ բան չի ուզում,
Նայում է ու նվագում:

Էսպես լացեց սուգ արեց,
Էնքան լացեց սուգ արեց,
Ներս էլ սովից լղարեց:

Որ լղարեց, բարակեց,
Մեկ էլ, ընճ, ճանճի պես
Ծակից մտավ, գնաց ներս:

Էս ի՛նչ էր, փո՛, ո՛նց եղավ,
Էս ծակից ո՛նց ներս մտավ,
Ո՛նց, ա՛յ, նայի՛ր, էս մուկը,
Էս կոկոսն ու միջուկը:

Դե քե՛ֆ արա, օխա՛յ, օխա՛յ,
Դե պար արի, փարա՛յ, նանա՛,
Դե միջուկը կե՛ր ու կրծի՛ր,
Կե՛ր միջուկը, հյութը խմի՛ր:

Նան ուսրում է, համ էլ պարում,
Նան պարում է, համ էլ երգում.
«Ինքս՝ Պույպույ, պարս՝ փույփույ,
Էլ ի՛նչ վայ-վայ, էլ ի՛նչ վույ-վույ»:

Էսպես թռչում, ծափ էր փալիս,
Պար էր գալիս, ունեգի, յայլի.

Գոռում էր՝ ջան, փարայ-նի-նի,
Այ թե քեֆը ինչպե՛ս կլնի:

Էս որ էսպես կերավ, մաքրեց,
Առաջ փոքր էր, հիմա փռզեց,
Տոզեց, դարձավ խոշոր մի մուկ,
Ընկավ կողքին, քեեց խորունկ:

Մեկ օր անցավ, եկավ նոր օր,
Էհ, մուկիկը վեր կացավ, որ
Փուչ կոկոսի ծակից դուրս գա.
Ախր դուրսը գոռձ կա, փուն կա:

«Լավ էր, կերանք բավականին,
Նրմի գնանք մենք մեր բանին»:
Նեշտ էր ասել... Ապա փորձիր,
Մի կոկոսի ծակից անցիր:

Մտրեցավ, որ ծակից դուրս գա,
Պատ՛... Տեսավ ճամփա չկա.
Ինքը՝ խոշոր, ծակը՝ պուճուր...
Այդ է, մնաց, բայց մնա ո՛ր...

Լաց է լինում մուկիկը:
Ո՞նց լաց չլնի մուկիկը:
Տոզել է կոկոսում,
Մնացել է եեղ փոսում:

«Ինչի՛ս էր պեպք կոկոսը,
Լավ չէ՞ր իմ փուն, իմ փուսը.
Վայ, վայ, վայ, վայ, վույ, վոյ, վոյ,

Նիմի փեղն է քեզ, Պոլպոնյ:

Ախր ի՛նչ բան ունեիր՝
Գայիր կոկոս ուրեիր.
Չոռ ուրեիր՝ լավ չէ՞ր, հը՞,
Ցավ ուրեիր՝ լավ չէ՞ր, հը՞...
Վայ, վայ, վայ, վայ,- գախումմար,
Դե լաց, մնա՛ քեզ համար:

Էսպես լացեց մուկիկը.
Էնքա՛ն լացեց մուկիկը,
Նեքոն էլ սովից լղարեց:-

Որ լղարեց, բարակեց,
Մեկ էլ ընը՝ սոս ու փոս
Ծակից նորից ելավ դուրս:

Վա՛հ, էս ի՛նչ էր, էս ո՞նց եղավ,
Բա էս ծակից ո՞նց դուրս եկավ:
Ո՞նց... այ, նայիր, էս ես՝ մուկը.
Էն՝ կոկոսը, էն՝ միջուկը:

Տեսա՛ր լավ բան, կեցցեն, Պոլպոնյ,
Տո էլ ի՛նչ «վայ», էլ ի՛նչ «վոյ-վոյ».
Տո քե՛ֆ արա, օխայ, օխայ,
Դե պա՛ր արի, փարայ-նի-նա՛...

Նամ թոջում է, համ պարում է,
Նամ երգում է, համ կանչում է,
Ջան, քե՛ֆ արա, փարայ-նի-նի՛.
Այ թե քեֆը ինչպե՛ս կլնի:

Միլվա Կապուրիկյան

ՉՅՈՒՆԸ

- Մայրիկ, հապա դո՛ւրս նայիր՝
Ինչքան ծյուն է գած գալիս,
Ինչքան սպիտակ ծաղիկներ,
Ծաղկի փոքրիկ թերթիկներ.
Գնամ բռնեմ ու բերեմ,
Մեր սենյակը զարդարեմ:
Վայ, մայրիկ ջան, ի՛նչ անեմ,
Նրանց ինչպե՛ս ես բռնեմ.
Նեեց որ ձեռքիս ես դիպչում,
Իսկույն հավիում եմ, կորչում...

ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴԻ ՆԵՋԻՎԹ

Շա՛ր-շա՛ր դարեր առաջ՝ ձմեռային մի ցուրպ գիշեր, ծնվեց մանուկ Տիսուսը: Տրեշտերակներն անմիջապես իմացան Տիսուսի ծնունդի մասին: Նրանք շտապեցին փոքրիկ մանուկի մոտ և երգեր երգեցին նրա համար: Տոփիվները լսեցին երեշտակների ձայնը և նրանցից իմացան Տիսուսի ծնունդը:

– Մեր ամենալավ ոչխարները կնվիրենք նրան, – ուրախ ասացին հովիվները:

Մոզերն էլ ճամփա բեկան՝ Տիսուսին տեսնելու համար: Նեփուկով երկնքում փայլող աստղին՝ նրանք գրան Տիսուսին: Մոզերը թանկագին նվերներ փակեցին փոքրիկ մանուկին:

Մի փոքրիկ փղա նույնպես լսեց Տիսուսի մասին, և ինքն էլ եկավ, որ տեսնի նրան: Նկարելով, որ բոլորը նվերներ են տալիս Տիսուսին, փղան շտապ փոխեց: «Ես ի՞նչ պիտի տամ փոքրիկ մանուկին, ես ոչինչ չունեմ նրան նվիրելու», – մտածեց նա:

Երկնքի աստղերը որոշեցին օգնել փոքրիկ փղային: Տիսուսի ծնված փեղից ոչ հեռու մի փոքրիկ կանաչ եղևնի էր կանգնած: Աստղերը մեկ-մեկ ցած իջան ու կամացույց նստեցին եղևնու ճյուղերի վրա: Եղևնին աղամանդի պես սկսեց փայլել ու շողալ լույսերի մեջ:

Տղան անչափ ուրախացավ: Նա վերցրեց ծառն ու տարավ մանուկ Տիսուսին՝ նվեր: Երբ Տիսուսն արթնացավ ու ծառը տեսավ, շտապ ուրախացավ այդ սիրուն նվերի համար:

Այդ օրվանից եղևնին դարձավ փոռածուս և ուրախացրեց միլիոնավոր մանուկների:

Պատրաստիր Նոր տարվա բացիկ՝ ներդիրից կտրելով եղևնու նկարը և այն զարդարելով տրված նկար-խաղալիքներով

Միլվա Կապուպիկյան

ԾԻՏԻԿՆ ՈՒ ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

Ձյուն-ձմեռ է, ցուրպ ձմեռ է,
Շա՛ր են սոված ծիպիկները:

Ու մի ծիպիկ մոտիկ եկավ,
Պապշգամբում փշուր գրավ:

– Վա՛յ, խեղճ ծիպիկ, ի՞նչ սոված ես,
Ա՛ն այս գաթան, բոլորը քեզ:

Ծիպիկն ուրախ ծի՛վ-ծի՛վ արեց,
Քաթան իսկույն կրցահարեց:

Ներս գնաց, հասավ ծառին,
Գնաց՝ բերի ընկերներին:

Չէ՛ որ դրսում ցուրպ ձմեռ է,
Շա՛ր են սոված ընկերները:

Տոփիսաննոս Թումանյան

ՉԱՐԻ ՎԵՐՋԸ (էջ 70-71)

Լինում է մի սար,
 Էն սարում մի ծառ,
 Ծառում մի փչակ,
 Փչակում մի բուն,
 Բնում երեք ձագ,
 Ու վրեն Կկուն:

– Կո՛կու, կո՛կու, իմ կուկունն՛ր,
 Ե՛րբ պիտի դուք առնեք թևեր,

Թռչե՛ք, գնաք,
 Ուրախանաք...

Երգում էր մարիկ Կկուն,
 Մյն էլ, բեղ՛, Աղվեսն եկավ:

– Էս սարը իմն է,
 Էս ծառը իմն է,
 Ծառում փչակ կա,
 Փչակում՝ մի բուն,
 Էս ո՛վ է եկել

Տիրացել թաքուն:

Այս դու Կկու, հիմա՛ր Կկու,

Քանի՛ փոքրիկ ձագ ունես դու:

– Երեք հար ձագ, աղա Աղվես:

– Երեք հար ձագ ցույց կբամ քեզ:

Ու չե՛ն ասել, դու, անամոթ,

Մինը ծառա դրկես ինձ մուր:

Չգի շուրով մի հարը ցած,

Թե չե՛ կացինս հրեն սրած,

Գնամ բերեմ,

Ծառը կբրեմ...

– Վա՛յ, չկորես,

Ասրված սիրես,

Էս մինն ահա

Տար քեզ ծառա,

Միայն թե եղպես

Մի ջնջիլ մեզ

Բնով-վեղով,

Ամբողջ ցեղով...

Խնդրեց մարիկ Կկուն ու ձագերից մինը
 ձգեց ննթև: Աղվեսը՝ հա՛փ, առավ գնաց:

– Վայ-վա՛յ, դու-դո՛ւ,

Իմ լավ կուկու.

Ո՛ր սև սարում,

Ո՛ր անբառում,

Ո՛ր թփի տակ

Կորար մենակ...

Վայ-վա՛յ, դու-դո՛ւ,

Իմ խեղճ կուկու...

Լաց էր լինում մարիկ Կկուն, մին էլ, ըհը՛,
 Աղվեսը եր եկավ:

– Էս սարը իմն է,

Էս ծառը իմն է,

Ծառում փչակ կա,

Փչակում՝ մի բուն,

Էս ո՛վ է եկել

Տիրացել թաքուն:

Այս դու Կկու, հիմա՛ր Կկու,

Քանի՛ փոքրիկ ձագ ունես դու:

– Երկու հար ձագ, աղա Աղվես:

– Երկու հար ձագ ցույց կբամ քեզ:

Այս, չարամիտ դու ավագակ,

Ի՛նչ խաբար է, երկու՛ հար ձագ.

Ի՛նչ, ուզում էս Լսրեղ գոռով

Լցնես ամբողջ կկուներո՛վ...

Չգի շուրով մի հարը ցած,

Թե չե՛ կացինս հրեն սրած,

Գնամ բերեմ,

Ծառը կբրեմ...

– Վա՛յ, չկորես,

Ասրված սիրես,

Էս էլ առ տար,

Ու թող դադար՝

Վերջինը գեթ

Մնա ինձ հետ...

Աղաչեց մարիկ Կկուն ու երկրորդ ձագն էլ
 ձգեց ննթև: Աղվեսը՝ հա՛փ, էս էլ առավ ու գնաց:

– Վայ-վա՛յ, վույ-վո՛ւյ,

Ընչի՛ համար

Եկա ես սար,

Բուն շինեցի.

Չագ հանեցի...

Աղվեսն եկավ,

Տարավ, կերավ,
Երկու, երկու,
Կուկու... կուկու...

Լաց էր լինում մարիկ Կկուն:

Էս միջոցին՝ դա՛, դա՛, դա՛, Ագռավն ասց
էր կենում էն կողմերով: Լսեց Կկվի լացի
ծայնը:

– Էղպես փառք ու զարհուրիկ
Ի՛նչ ես լալիս, Կկու քուրիկ:
– Ինչպես չյամ, ս՛ր սանամեր.
Աղվեսն եկավ էն սրբամեռ,
Գլխիս էսպես փորձանք բերավ,
Ձագուկներս փարավ, կերավ:
– Վո՛յ իմ աչքին, անխելք Կկու,
Ինչպես իզուր խաբվել ես դու
Սուր խոսքերին չար Աղվեսի:
Ո՛նց թե ասոր իմն է՝ կասի:
Ո՛վ է րվել էն լրբին սար.
Սարն ամենքիս է հավասար...
Ո՛վ կթողնի վեր կենա նա
Ամբողջ սարին գա փիրանա,
Անունը փա արած կացնի,
Սրան-նրան սուր վախեցնի
Ու մինն էսօր, մյուսը երեկ
Ձագեր փանի, ուրի մեկ-մեկ...
Սև գրողի էն փարածին
Ո՛վ է րվել սրած կացին:
Մին էլ որ գա ու սպառնա,
Մի՛ վախենա, քշի գնա:

Էսպես ասավ Ագռավն ու թռավ գեաց:
Ահա կրկին Աղվեսն եկավ:

– Էս սարը իմն է,
Էս ծառը իմն է...

Տազիվ էր ասել, Կկունն բնից գլուխը
հանեց.

– Մուր ես ասում, դու խաբեքա,
Անխիղճ գազան, անկուշար, ագահ,
Ո՛վ է րվել էսօրեղ քեզ սար,
Սարն ամենքիս է հավասար:
Ի՛նչ ես եկել սուր րեղ դարձել,
Ես էլ հիմար՝ ճիշտ եմ կարծել,
Ձագուկներս րվել եմ քեզ...
Կորի՛, գնա, դու չար Աղվես,

Ներիք ինչքան սուր ես ասել,
Նիմի գիրեն, չեմ վախում էլ.
Կացին չունես ծառը կրբես:

– Ո՛վ ասավ քեզ:
– Ագռավն ասավ:
– Ագռա՛վը, լավ:

Ու Ագռավի վրա բարկացած՝ Աղվեսը պոչը
քաշեց, հեռացավ: Գնաց մի դաշտում
սուրմեռուկի րվավ, վեր ընկավ, իբրև թե
սարկել է: Ագռավն էլ կարծեց՝ իրավ սարկել
է, թռավ եկավ վրեն իջավ, որ աչքերը հանի:
Աղվեսը՝ հա՛ի, հասկարծ թռնեց:

– Ղա՛-ղա՛-ղա՛-ղա՛,
Աղվես աղա...

– Ա՛յ դու կռավան ջարպեզու,
Ո՛նց թե Կկվին ասել ես դու,
Թե ես կացին չունեմ սրած...
Կացին չունեմ... դե հիմի կաց...

– Վա՛յ, քեզ մեղա,
Աղվես աղա,

Ես եմ ասել, չեմ ուրանում,
Ինձ քրքրի, ինձ կեր հում-հում,
Տո՛ր, ինչ պարիժ սիրտդ կուզի,
Բայց մի վերջին խոսքս լսի:
Ես էն սարում՝ հենց դեմուղեմ,
Էնպես մի թանկ պահուստ ունեմ,
Որ չես գրեկի դու քո օրում
Ոչ մի թառում կամ անտառում:
Ընչի՛ համար էն ահագին
Գանձը կորչի հողի փակին:
Արի գեանք, հանեմ փամ քեզ,
Էնքան ուրե՛ն, Էնքան ուրե՛ն...
Թե ցլինի, ու սուր դուրս գամ,
Ես հո էսօրեղ միշտ կամ ու կամ...

– Գնանք, – ասավ Աղվեսը: – Թե կլինի, շար
լավ, թե չի լինի, էլի քեզ կուրեն:

Գնացին:

Վերևից թռչելիս Ագռավը նկատել էր, որ մի
թփում պատկած էր գյուղացու շունը: Աղվեսին
փարավ, փարավ, դուրս բերավ ուղիղ էն թփի
վրա:

– Ա՛յ, – ասեց, – Էս թփումն է իմ պահուստը:

Աղվեսն ագահ վրա ընկավ թփին.
շունը վեր թռավ, կոկորդից բռնեց ու
դրեց փակին: Աղվեսը խեղդվելով
սկսավ խռխռալ.

– Այն, են... ահ, են...

Զգույշ Աղվես.

Փորձանքի մեջ

Ընկեմ էսպեն...

Այն, անիրավ

Դու սե Ագռավ...

– Ինչքան էլ որ լինես զգույշ,

Չարի համար թե վաղ, թե ուշ

էդ է պահված, Աղվես աղա,

Ղա՛, դա՛, դա՛, դա՛...

Պատասխանեց Ագռավն ու թռավ:

Ժիրայր Ավետիսյան

ԳԱՅԱՆԵԻ ԴԱՍԸ (էջ 96)

- Ա-ն** արևն է պայծառ շողում,
Բ-ն բաղիկն է ջրում լողում,
Գ-ն գառնուկն է՝ բրդե շորով,
Դ-ն դդումը՝ ուռած փորով,
Ե-ն էլ եզն է՝ ճանճը պոզին,
Զ-ն զանգակն է նրա վզին,
Է-ն էլ էջն է, բեռ է կրում,
Ը-ն ընկույզն է կազովներում,
Թ-ն թիթեռն է օդում պարում,
թնկները թափահարում,
Ժ-ն՝ ժամացույց, որ չուշանաս,
ժամանակին գպրոց գնաս,
Ի-ն իլիկն է Լուսիկ փափի,
ինչքան ասես կպրտվի,
Լ-ն էլ՝ լուսին՝ լեռան ուսին,
Խ-ն խաղողն է քահգր-քահգր,
Մ-ն ծիրանն է՝ ծառին բարձր,
Կ-ն կեռասն է՝ ճյուղի վրա,
Ն-ն հաղարջը՝ թփի վրա,

- Զ**-ն էլ ձուկն է, լողում է, փե՛ն, պոչը թեքած՝
- Ղ**-ն ղեկի պես,
- Ճ**-ն ճնճողուն է՝ փորը դեղին,
ճոճվում է նա ճկուն ճյուղին,
- Մ**-ն մողեսն է սողում արագ,
մեջքը՝ կանաչ, պոչը՝ բարակ,
- Յ**-ն էլ յոզն է, լցնես վերքին
յոթ ժամ անվերջ կնորմոթի,
- Ն**-ն նավակն է փոքրիկ լճում,
նավակի մեջ՝ երկու մրջյուն,
- Շ**-ն էլ շունն է՝ շղթան վզին,
- Ռ**-ն՝ որսորդն է գնում որսի,
- Չ**-ն չամիչն է,
- Պ**-ն՝ պնդուկը.
պապն է լցրել մեծ սեղուկը,
- Ջ**-ն՝ ջրադաց՝ ջրվեժի մոտ,
ջուրն է գցել ճիչ ու որոտ,
- Ռ**-ն ռանգան է՝ փաշում, հարթում,
- Մ**-ն վարպետի սղոցն է սուր,
- Վ**-ն՝ վարպետն է դուռ պարրասարում,
- Տ**-ն էլ տունն է, որ չունի դուռ,
- Բ**-ն բուպեն է,
- Յ**-ն՝ ա՛յ, ծաղկի ցողիկն է ջինջ,
- Ու**-ն ուլիկն է, ուրում է ոտ,
- Փ**-ն էլ փիղն է՝ կնճիթը ծուռ,
- Է**-ն էլ քարն է՝ գրված պարփին
- Օ**-ն՝ օդանավ ամպերի մեջ,
- Ֆ**-ն էլ՝ ֆուրբոլ...
և ... դասին վերջ՝

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

1. Ձայնավորները տրված են կարմիր գույնով:
2. Բաղաձայնները տրված են կապույտ գույնով:
3. **Ե, ո, և** տառերը տրված են կանաչ գույնով:
4. **Ե-ի, ո-ի, և-ի** գծապատկերները տրված են այսպես՝ :
5. Գաղտնավանկի **ը**-ն գծապատկերներում տրված է նրբագծված վանդակով :
6. Կետադրական նշանները ներկայացված են քառակուսու մեջ՝ :
7. նշանը պետք է լրացվի համապատասխանաբար՝ վանկով, բառով, բառակապակցությամբ կամ նախադասությամբ:
8. Հանելուկների պայմանական նշանն է՝ :
9. Շուտասելուկների պայմանական նշանն է՝ :
10. Ասացվածքների պայմանական նշանն է՝ :
11. Առաջադրանքների պայմանական նշանն է՝ :
12. Լրացուցիչ կամ շերտավոր ուսուցման համար նախատեսված էջ-դասերը նշված են -ով: Դրանց ուսուցումը թողնվում է ուսուցչուհու հայեցողությանը:

ԽԱՂԵՐԻ ԱՈՍՁԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

(ուսուցչին)

Էջ

10. Խմբավորի՛ր նկար-բառերը. ուտելիք ցույց տվող նկար-բառերի գծապատկերները ներկի՛ր դեղին, իսկ սպասք ցույց տվող նկար-բառերի գծապատկերները՝ կանաչ:
11. **ա)** Ո՛ր նկար-բառերը միրգ չեն ցույց տալիս:
բ) Կորագծով նշի՛ր միավանկ բառերը:
12. **ա)** Ինչե՛րը կտեղավորես պայուսակիդ մեջ:
բ) Կորագծով նշի՛ր՝ քանի՞ վանկ ունի յուրաքանչյուր բառ:
13. **ա)** Խմբավորի՛ր՝ ո՞ր առարկաներն են պատկանում Արային, որո՞նք՝ Անիին:
բ) Կարմիրով կորագծի՛ր միավանկ բառերը, կանաչով՝ երկվանկ բառերը:
- 14-15. **ա)** Փորձի՛ր մեկ բառով ասել, թե ինչե՛ր են պատկերված երկու խումբ նկարներում (կենդանի-թռչուն):
բ) Կորագծերով նշի՛ր, թե քանի՞ վանկ ունի յուրաքանչյուր բառ:
16. Գծով միացրո՛ւ այն նկար-բառերը, որոնք բանջարեղեն չեն:

17. Որոշիր, թե քանի՞ հնչյուն կա յուրաքանչյուր վանկում. կարող ես դու էլ նշել օրինակի պես:
18. Գունավորիր նկարները:
19. ա) Գտիր երկու նկարների տարբերությունները և պատմիր:
բ) Կորագծով նշիր, թե քանի՞ վանկ ունի յուրաքանչյուր բառ:
20. Նկար-բառերը ճիշտ տեղադրիր գծապատկերներում (տե՛ս նաև էջ 24):
21. Միավանկ նկար-բառերը միացրո՛ւ միավանկ բառի գծապատկերին, իսկ երկվանկ նկար-բառերը՝ երկվանկ բառի գծապատկերին:
23. ա) Խմբավորիր՝ որո՞նք են ընտանի, որո՞նք՝ վայրի:
բ) Դուք էլ ներդիրից կտրեցե՛ք նկարները և խաղացե՛ք դասարանում:
25. Կազմիր նկարների ճիշտ զույգեր:
26. ա) Ո՛ր փոխադրամիջոցին կհանդիպես փողոցում:
բ) Ձայնավորների վանդակներում կարմիր կեն՞դ դիր:
28. ա) Ուշադիր դիտիր և գտիր նկարում տեղ գտած սխալները:
բ) Ներդիրից կտրիր նկարները և ուղղիր սխալները:
29. Պատմիր. յուրաքանչյուր նկար-պատմությունից առանձացրո՛ւ մեկ նախադասություն և վերլուծիր օրինակի պես:
- 30-31. Որոշիր նկարների հաջորդականությունը և պատմիր: Փորձիր յուրաքանչյուր նկար-պատմությունից առանձնացնել «ամենակարևոր» նախադասությունը:
35. Վանդակում գրիր բաց թողնված ձայնավորները:
39. 1) Կազմիր բառեր՝ վանդակները լրացնելով տրված տառերով և գրիր:
2) Կարդա՛ տրված և տառերի տեղափոխությամբ ստացված բառերը (տե՛ս նաև էջ 41):
3) Տրված տառերով կազմիր մեկ բառ:
4) Կարդա՛ անունները և այդ բառերը գծերով ճիշտ միացրու երեխաներին:
43. 1) Օգտվելով տրված վանկից և նկարներից՝ կազմիր բառեր. հարցական նշանների փոխարեն տեղադրիր նոր վանկեր:
2) Միացրո՛ւ բառ-պատկերները:
3) Տրված տառերով կազմիր բառեր (կարելի է կազմել եռահնչյուն և քառահնչյուն չորս բառ):
45. Տրված նկար-բառերը գտիր վանդակներում, որտեղ գծիկը կրկնվող տառի նշանն է, իսկ կետը՝ նոր տառի նշանը:
47. 1) Թվերի և գունավոր գծերի օգնությամբ գտիր բառը:
2) Լրացրո՛ւ վանդակները տառերով և ստացիր բառեր (տե՛ս նաև էջ 93, 97):
49. Տրված բառերով և նկար-բառերով կազմիր ճիշտ զույգեր:
55. Ներդիրից կտրիր և փակցրո՛ւ խաղալիքները. կարդա՛, թե ի՞նչ բառեր են թաքնված խաղալիքների տակ:
56. Օգտվելով էջի բառերից և նկար-բառերից՝ ասա՛ օ-ով սկսվող երկվանկ, եռավանկ և քառավանկ բառեր:
57. Գտիր փուչիկների վրա գրված բառերը. ներդիրից կտրիր ճիշտ տառը (օ կամ ո) և փակցրո՛ւ հարցական նշանի փոխարեն:
61. Միացրո՛ւ վանկերը և կարդա՛ բառերը:

63. Նկար-բառերը կարդա՛ սյունակներով և զուգե՛րով:
69. ա) Օգտվելով նկարներից՝ լրացրո՛ւ խաչբառը (տե՛ս նաև էջ 80, 90, 93):
բ) Ճի՛շտ միացրու վանկերը և կարդա՛ ստացված բառերը:
71. Կարդա՛ ասացվածքը:
83. Առաջին վանդակում տրված նկար-բառերի համար նույն շարքում գտի՛ր նույնահանգ բառը:
86. 1. Խմբավորի՛ր նույնահանգ նկար-բառերը:
2. Ճի՛շտ տեղադրի՛ր բառերի կապակցությունները:
87. Կարդա՛ բառերը և նկարների հետ կազմի՛ր ճիշտ զուգե՛ր:
93. Որոշի՛ր, թե ո՛ր նկար-բառն է ավելորդ, և լրացրո՛ւ խաչբառը:
97. Ասա՛՛ր ո-ով սկսվող բառեր, որոնք կազմված լինեն 2, 3, 4, 5 հնչյուններից:

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ԵՐՁԱՆ	2
ԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ԵՐՁԱՆ	32
Ա հնչյուն-տառի ուսուցում	32
Ու հնչյուն-տառի ուսուցում	33
Ի հնչյուն-տառի ուսուցում	34
Ա Ու Ի հնչյուն-տառերի ամրապնդում	35
Ս հնչյուն-տառի ուսուցում	36
Ր հնչյուն-տառի ուսուցում	37
Տ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	38-39
Ն հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	40-41
Կ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	42-43
Պ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	44-45
Մ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	46-47
Ծ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	48-49
Լ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	50-51
Նկար-պատմություն. Պոպպոյ մուկիկը . Ըստ Դ. Դեմիրճյանի	52-53
Է (ե) հնչյուն-տառերի ուսուցում: Ամրապնդում	54-55
Օ (ո) հնչյուն-տառերի ուսուցում: Ամրապնդում	56-57
Ը հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	58-59
Գ հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	60-61
Ց հնչյուն-տառի ուսուցում: Ամրապնդում	62-63
Չ հնչյուն-տառի ուսուցում	64
Վ հնչյուն-տառի ուսուցում	65
Ռ հնչյուն-տառի ուսուցում	66
Ղ հնչյուն-տառի ուսուցում	67
Խ հնչյուն-տառի ուսուցում	68
Ղ - Խ հնչյուն-տառերի ամրապնդում	69
Ց հնչյուն-տառի ուսուցում	70
Ժ հնչյուն-տառի ուսուցում	71
Նկար-պատմություն. Չարի վերջը . Ըստ Գովհ. Թումանյանի	72-73

Ե տառի ուսուցում: Ամրապնդում	74-75
Ռ տառի ուսուցում: Ամրապնդում	76-77
Բ հնչյուն-տառի ուսուցում. Պստիկ Բալերը . Ըստ Մ. Թանգարանյանի	78
Փ հնչյուն-տառի ուսուցում	79
Բ-Պ-Փ հնչյուն տառերի ամրապնդում	80
Գ հնչյուն-տառի ուսուցում	81
Զ հնչյուն-տառի ուսուցում. Գիրքը . Ս.Մուրադյան	82
Գ-Կ-Զ հնչյուն-տառերի ամրապնդում	83
Դ հնչյուն-տառի ուսուցում	84
Թ հնչյուն-տառի ուսուցում. Թութակը . Է.Սիլիտոնյան	85
Դ-Տ-Թ հնչյուն-տառերի ամրապնդում	86
Ջ հնչյուն-տառի ուսուցում	87
Ճ հնչյուն-տառի ուսուցում. Անձոռնի ձուտիկը . Ըստ Դ.Բ.Անդերսենի	88
Չ հնչյուն-տառի ուսուցում	89
Ջ-Ճ-Չ հնչյուն-տառերի ամրապնդում	90
Ձ հնչյուն-տառի ուսուցում	91
Ծ հնչյուն-տառի ուսուցում. Ծիածան . Աթ.Խնկոյան	92
Ձ-Ծ-Ց հնչյուն-տառերի ամրապնդում	93
Լ հավելյալ տառանշանի ուսուցում և ամրապնդում. Չատիկ . Գ. Եղիկյան	94-95
Ֆ հնչյուն-տառի ուսուցում. Շունն ու հավը . Ըստ Ե.Պետրոսյանի	96
ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ	98
ՀԵՏԱՅԲԲԵՆԱԿԱՆ ԵՐՁԱՆ	
Հայերենի առաջին ուսուցիչը	99
Հայոց լեզու . Ըստ Ռ. Դարիբյանի	100
Ողջույն ուսուցչին . Ն.Սիբայեցյան	101
Փոքրիկ Մեսրոպը . Վ. Հովսեփյան	102
Երբ որ տանն են . Պ.Խաչատրյան	103
«Այբբենարանը» . Ա. Տեր-Գրիգորյան	104
Հրաժեշտ «Այբբենարանին» . Ս. Կապուտիկյան	105
Հավելված	106
Պայմանական նշաններ	119
Խաղերի առաջադրանքներ	119

Ա. Ն. Բյուրքյան, Լ. Ա. Տեր-Գրիգորյան

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Նկարիչ՝
Սուսաննա Այվազյան

Չափսը՝ 60x84 1/16

Ծավալը՝ 8 մանուլ: Տպաքանակը՝ 13 372:

Տպագրված է «ԷԴԻՑ ՊՐԻՆՏ» ՍՊԸ տպարանում:

EDIT PRINT
43 Malyan str., Yerevan
Tel.: (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

ԷԴԻՑ ՊՐԻՆՏ
Երևան, Դ. Մալյան 43
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

